SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE ZPS

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE TITOVI ZAVODI LITOSTROJ LJUBLJANA

LETO XVII. JUNIJ 1976 ŠT. 6

KNJIŽ NOVA 3

Velike možnosti za raziskovanje in razvoj

S KONSTITUIRANJEM PRVEGA DELAVSKEGA SVETA NOVOUSTANOVLJENE TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA SE JE KONČALO OBDOBJE FORMIRANJA TOZD IRRP, KI SE ENAKOPRAVNO IN Z VSO ODGOVORNOSTJO VKLJUČUJE V DRUŽINO TEMELJNIH ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA V TZ LITOSTROJ.

USTANOVNA SEJA DELAVSKEGA SVETA RAZISKOVALNE IN RAZVOJNE TOZD JE V DELOVNI ORGANIZACIJI, KATERE PROIZVODNJA TEMELJI IZKLJUČNO NA LASTNEM ZNANJU, POSEBNEGA POMENA ZA DELAVCE IRRP, KAKOR TUDI ZA LITOSTROJ.

Novi TOZD je eden največjih inštitutov v Jugoslaviji v sklopu delovnih organizacij in velik tudi v evropskem merilu. To so bili tudi razlogi, zaradi katerih je bilo ustanovni seji dano slavnostno obeležje. Poleg delegatov delavskega sveta in delegatov družbenopolitičnih in interesnih skupnosti, smo povabili predsednika delavskih svetov vseh TOZD, predstavnike družbenopolitičnih organizacij, generalnega direktorja, direktorje vseh TOZD in sektorjev, predstavnike inštitutov s katerimi sodelujemo ter Raziskovalne skupnosti Ljubljana-Šiška.

Avgust Klemenc, ing. — predsednik komisije za pripravo konstituiranja TOZD IRRP je uvodoma poročal o poteku dela komisije ter poudaril pomen raziskovalno-razvojnega dela in dela na dokumentaciji za celotno delovno organizacijo, saj delavci IRRP sodelujejo v ključni fazi proizvodnje. Zato je treba prav v IRRP razviti metodologijo ekonomskega spremljanja in vrednotenja proizvodnje re le z vidika poslovanja TOZD IRRP, temveč predvsem z vidika vplivanja na stroške v toku proizvodnega procesa in na njihovo zniževanje že v fazi kreiranja novega proizvoda.

Priložnostni nagovor je imel dr. Marko Kos, ki se je najprej zahvalil vsem, ki so pripomogli k osnovanju nove TOZD IRRP. Podal je kratek pregled razvoja organizacije projektivnega in konstrukcijskega dela v Litostroju, ki je bilo najprej ločeno v okviru skupnega prodajno-projektivnega sektorja.

Takšna organizacija je nasilno prekinjala celovit inovacijski proces, ki teče od osnovne idje preko projekta, konstrukcije do končne razdelave detajlov. Ustanovitev samostojne TOZD je logičen korak nadaljnjega procesa organiziranja razvojne dejavnosti v Litostroju in njenega uveljavljanja, korak, ki ga je omogočilo spoznanje o pomenu te dejavnosti v delovni organizaciji in ustava določila v samoupravnem organiziranju združenega dela.

Naš inštitut je eden največjih v Jugoslaviji in tako glede na kvaliteto delavcev in nivoja raziskovalnega in razvojnega dela povsem na evropski ravni. Kot takšen je močno orožje delavcev Litostroja v konkurenčni bitki z ostalimi svetovnimi proizvajalci. Dr. Kos je poudaril, da je trajni interes delavcev instituta tesna povezanost s proizvodnimi temeljnimi organizacijami združenega dela, saj se inovacijski proces nadaljuje in verificira prav v proizvodnji. Naš institut ne more obstajati kot neka akademska ustanova, temveč kot integralni del proizvodnje in nosilec posebne funkcije v njenem procesu.

Generalni direktor, dipl. ing. Marko Kržišnik je v svojem nagovoru najprej pozdravil osnovanje nove TOZD, ki je po njegovih besedah zrasla v pomembno raziskovalno ustanovo, ki predstavlja osnovo za litostrojski prodor na domači trg, z lastnimi razvojnimi rezultati in z originalnimi tehničnimi rešitvami.

Litostroj bo na trgu uspel in še uspeva s proizvodi, v katere je vgrajeno veliko »pameti«, s proizvodi, ki jih ostali ne proizvajajo in takšna je osnovna črta naše razvojne usmeritve. Za uspešno razvojno in raziskovalno delo moramo postaviti trdnejšo materialno bazo in ustrezno organizacijo. V ta namen bomo delavci Litostroja tudi združevali sredstva za raziskave in razvoj. Generalni direktor je poudaril tudi prepričanje, da je perspektiva Litostroja v okviru SOZD Združenih podjetij strojegradnje v prevzemanju izgradnje kompleksnih objektov v smislu inženiringa in da je TOZD IRRP močno jedro, ki bo sposobno izpeljati takšne posle.

Na predlog koordinacijskega odbora družbenopolitičnih organizacij so delegati z ločenim glasovanjem obeh delegacij (delavski svet IRRP je dvodomen) izvolili za predsednika delavskega sveta Jožeta Šlandra, za njegovega namestnika Zdeneta Zadela, za predsednika izvršilnega odbora Andreja Pohorja, za predsednika komisij pa Pavleta Amona, Zvonimirja Kovačiča, Marjana Klemna in Zorana Prodana.

Novoizvoljeni predsednik delavskega sveta je poudaril odgovornost delavskega sveta v času uveljavljanja novega zakona o združenem delu in v fazi vpeljevanja samoupravnega mehanizma nove TOZD. Najprej bo treba izdelati program dela delavskega sveta, ki mora aktivno spremljati in usmerjati dogajanje v TOZD na osnovi planov kot temeljnega orodja samoupravljavcev. Institut, ki je že po naravi usmerjen v prihodnost, mora planiranju posvetiti še posebno skrb. Navzoče so na koncu pozdravili tudi predstavniki sindikata, Turboinštituta in raziskovalne skupnosti občine Ljubljana-Šiška.

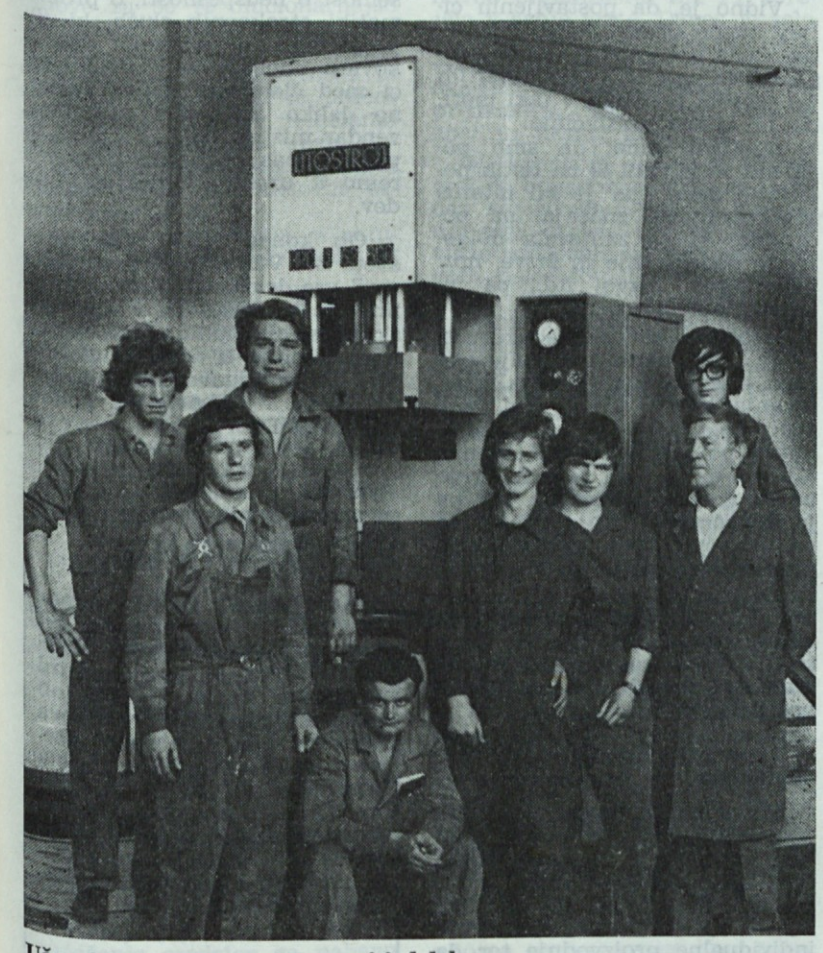

Učenci ICL so ponosni na svoj izdelek

Priznanje našemu izobraževalnemu centru

V mesecu maju je prejel naš izobraževalni center nagrado mesta Ljubljane za posebne dosežke na področju vzgoje in izobraževanja. To je že drugo priznanje delavcem izobraževalnega centra v zadnjem času — lani je bila centru podeljena nagrada občinske skupščine Ljubljana-Šiška.

Izobraževalnega centra in njegovega dela Litostrojčanom ni treba posebej predstavljati. Mnogi smo si tu pridobili poklicna ali dopolnilna strokovna znanja, mnogim je vzgoja v poklicni — nekdanji industrijski kovinarski šoli in internatu dala dragocene napotke za osebno življenje in družbeno dejavnost. Tako smo lahko prispevali pomemben delež k rasti Litostroja.

V svoji utemeljitvi je žirija za podelitev nagrad mesta Ljubljane poudarila tudi širšo vlogo, ki jo je imel in jo še ima litostrojski izobraževalni center pri izobraževanju delavcev v SR Sloveniji in drugih republikah. V njem izšolani delavci so se kot dobri strokovnjaki zaposlili tudi v drugih delovnih organizacijah, ali pa so se drugi delavci izobraževali v našem izobraževalnem centru.

Priznanje se nanaša tudi na delo izobraževalnega centra pri razvijanju sodobnih metod pouka, na uvajanje sodobne učne tehnologije in na prenašanje pedagoško-didaktičnih izkušenj na druge sorodne šole in učitelje. Zavod za šolstvo SR Slovenije je v izobraževalnem centru v ta namen velikokrat organiziral strokovne aktive učiteljev poklicnih šol in učitelji izobraževalnega centra so imeli številne učne nastope.

Pred nekaj leti je prevzel izobraževalni center v šolanje 250 učencev za delovne organizacije ZP Iskra ljubljanskega območja, ki so se do tedaj šolali v neurejenih razmerah. To je zahtevalo od delavcev izobraževalnega centra mnoge dodatne napore, saj je bilo treba ob nemotenem normalnem šolskem delu zgraditi nov objekt, poskrbeti za opremo in reševati številna organizacijska, pedagoška in kadrovska vprašanja. Izobraževalni center je organiziral v tem času tudi dislocirani oddelek za šolanje RTV mehanikov v Sežani.

Raznovrstna izobraževalna dejavnost — šolanje mladine v poklicni šoli, priučevanje mladine in odraslih, šolanje zaposlenih v oddelkih tehniške, delovodske in poklicne šole, dopolnilno izobraževanje delavcev v strokovnih, jezikovnih in drugih tečajih ter družbeno-politično izobraževanje in vzgoja mladine v internatu — vse to je zahtevalo in sproti zahteva od samoupravnih organov in vodstva izobraževalnega centra, kakor tudi od vseh zaposlenih v njem, neprestano iskanje najustreznejših organizacijskih in vsebinskih rešitev. Izobraževalni center vedno skrbi, da se izobraževanje povezuje s proizvodnim delom in sodobno tehnologijo. Tako razvija izobraževanje na principih, ki jih v zvezi z usmerjenim izobraževanjem določajo družbenopolitični dokumenti o vzgoji in izobraževanju.

V sklepu žirije je naveden pomemben delež izobraževalnega centra pri vzgoji mladine in zaposlenih za samoupravljanje in sploh za njihovo družbeno razgledanost.

Prav gotovo lahko tako uspešno deluje le kolektiv, ki se zaveda svojih nalog in ki mu bo izrečeno priznanje še vzpodbuda pri nadaljnjem delu.

Delavcem izobraževalnega centra iskreno čestitamo!

Združena podjetja strojegradnje

V TRETJE LETO OBSTOJA SESTAVLJENE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA STOPAMO V DOBI INTENZIVNEGA PRIPRAVLJANJA IN SNOVANJA PLANOV RAZVOJA ZA RAZDOBJE DO LETA 1980 TER OBSEŽNEGA IN POGLOBLJENEGA RAZPRAVLJANJA OSNUTKA ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU. TO BO DALO VSEBINO NAŠEMU DELU V ZVEZI Z IZPELJAVO ZAMISLI O POMENU IN VLOGI NAŠE ZDRUŽITVE, KOT SMO JO ZAPISALI V NAŠEM OSNOVNEM SAMOUPRAVNEM SPORAZUMU.

Ne preveč pogosto pojavljanje na straneh tega časopisa ali na straneh drugih časopisov in v ostalih javnih občilih ni znak, da ni plodnega in globokega snovanja v naši samoupravni organizaciji. Skladno sedanji samoupravni in organizacijski obliki dela v organih združenih podjetij se pripravljajo naše sedanje razvitosti in zunanjim dejavnikom prikladne rešitve osnovnih organizacij in nalog našega združenja. Moramo pa ugotoviti, da nas je širša družbena skupnost glede na naš skladni nastop že priznala in sprejela kot tako samoupravno organizacijo združenega dela, ki lahko sprejme vlogo enega izmed nosilcev gospodarskega razvoja. Zato so toliko bolj neumestne in škodljive izjave nekaterih, s staro birokratsko miselnostjo obremenjenih tovarišev, ki so našli celo pot v časopis in ki naši združitvi odrekajo njen pomen in značaj.

Poleg stalnega dograjevanja in izpopolnjevanja zamisli medsebojne povezave, da bi izpolnili osnovni samoupravni sporazum, ki ima svojo obliko in vsebino v delu strokovnih odborov in pododborov, je bila naša glavna aktivnost usmerjena v pripravo samoupravnih sporazumov o temeljih načrtov razvoja za razdobje 1976—1980 in v izvedbo samoupravno sprejete odločitve združevanja sredstev dela amortizacije in v zvezi s tem konkretizacije skupne naložbe v delovni organizaciji Kladivar iz Žirov.

Družbeno ekonomska ureditev, ki ima odraz in vsebino v ustavi in v na tej podlagi sprejetih zakonov, je vlogi načrtovanja našega družbenoekonomskega razvoja dala velik pomen in novo vsebino. Celotni sistem načrtovanja je zasnovan na načelu, da so temeljni nosilci načrtovanja delovni ljudje v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih na podlagi svojih celovitih interesov kot neposredni nosilci samoupravne funkcije. Na tej osnovi samostojno sprejemajo svoje programe in načrte razvoja zaradi razvijanja materialne podlage dela, izboljšanja delovnih in življenjskih pogojev in izvajanja širših samoupravno in družbeno dogovorjenih nalog. Na podlagi tega izhaja, da mora vsak samoupravni načrt odražati celovitost interesov in po-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Svet ZK o združenih podjetjih strojegradnje

Prejšnji mesec se je sestal Svet na 7. razširjeni seji, kjer je tekla razprava o delovanju strokovnih odborov in pododborov v SOZD Združena podjetja strojegradnje.

Uvodno besedo je podal tovariš Živkovič — sekretar Sveta zveze komunistov Titovi zavodi Litostroj. Dejal je, da so bile analize dela strokovnih odborov in pododborov izvršene na konferenci osnovnih organizacij sindikata in na Svetu zveze komunistov, kjer je bilo ugotovljeno, da delo ZPS ne poteka v taki meri, kot je zapisano v njegovih dokumentih.

Glede nalog, katere narekujejo akti ZPS, je bilo ugotovljeno, da so dobro organizirane, vendar se je ob skupinskem delu opazilo, da na tem področju ni mnogo narejenega.

Iz analize smo ugotovili, da so v vseh strokovnih odborih in pododborih zastopani tudi delegati iz naše delovne organizacije, vendar se vsi niso odzvali delu zadovoljivo. Nadalje je tovariš Živkovič pozval vse prisotne, predvsem pa vodilne delavce ZPS, da pregledajo akte in dokumente SOZD ZPS, kjer morajo ugotoviti morebitne pomanjkljivosti in jih je potrebno dopolniti.

Opaženo je bilo, da so majhne organizacije združenega dela mnogo bolj zainteresirane za razvojno pot SOZD ZPS, kot pa večje.

V nadaljevanju seje je besedo prevzel tovariš Franc Pentek, dipl ing.:

Vsi vemo, da smo pred dvemi leti prvič v okviru ZPS konstituirali samoupravne organe, danes pa smo tik pred novim konstituiranjem tistih, katerim je potekla mandatna doba.

Opozoril bi rad le na poslovodni odbor, katerega mandat traja štiri leta. Če se povrnem na samoupravne organe in strokovne odbore ter pododbore, moram spregovoriti o njihovih dejavnostih. Reči moram, da rezultati le-teh niso dobri.

Če se dotaknem samih strokovnih odborov in pododborov, moram kritizirati njihovo delo. Upoštevajoč dejstva, da je zasedba posameznih odborov oziroma podpodborov na prvi pogled zadovoljiva, saj se je pri delu pokazalo, da je nezainteresiranost posameznikov, predvsem vodilnih struktur odborov in pododborov ter preobremenjenost, pripeljala posamezne forume do slabih rezultatov.

Z ozirom na to, da je potrebno aktivneje pričeti z delom na vseh področjih, je treba tovariše, ki ne opravljajo zaupanega dela, odstraniti in jih zamenjati s tistimi, od katerih upravičeno lahko pričakujemo pozitivno dejavnost.

Marko Kos, dr. je spregovoril o dejavnosti dela strokovnega odbora za programiranje in razvoj:

Ob ustanavljanju SOZD ZPS je bil glavni cilj nas vseh programiranje in razvoj. Ob tem nam je bilo jasno, da je za izvajanje potrebno medsebojno popolno soglasje, kar pa nam ni uspelo. Iz tega sledi, da se je ob tem zaustavil ves programski razvoj. Zašli smo v slepo ulico, iz katere ne vidimo izhoda.

Delitve dela, tako kot smo se dogovorili, nismo dosegli. Prav tako je bila pokazana neuspešnost ob skupnih nastopih na tržišču. Na kratko povzeto — lahko rečemo, da se je velik neuspeh pokazal tako v I. kot v II. fazi proizvodnega procesa na ravni ZPS. Vemo, odbor ni dosegel zaželenega uspeha pri delu, kar je posledica nezainteresiranosti tovarišev, kakor tudi neaktivnost predsednika.

Vse osnovne organizacije zveze komunistov v SOZD ZPS naj poskrbijo za učinkovitejše delo na tem področju, uresničujejo delitev programa, pregledajo možnost o skupnem kompleksnem proizvodu in raziščejo kadre, ki so sedaj negativni.

O strokovnem odboru za financiranje in ekonomiko je tovariš Milan Špolar, ing. dejal:

Strokovni odbor za financiranje in ekonomiko naj bi na akcijah internega značaja dosegel predvsem to, da bi z angažiranjem sredstev ojačali sposobnost nastopanja na domačem in tujem tržišču.

Kažejo se potrebe po okrepitvi materialne sposobnosti, predvsem na področjih, kjer se zahteva kreditiranje in je močna konkurenca. Ugotovljeno je, da je v drugih republikah že ustanovljen fond za kreditiranje, medtem ko v Sloveniji do tega še ni prišlo.

Pri združevanju sredstev moram poudariti, da se kaže izredna nedisciplina delovnih organizacij, članic ZPS, kljub dogovorom, sprejetih na forumih ZPS.

Aktivnost odbora je možna le v taki meri, kakršna je aktivnost članov strokovnega pododbora, zlasti pa se kaže nedelavnost pri pododborih, konkretno pri pododboru za kreditiranje interne banke.

Ročni formar Omer Jelečević

Tovariš Viktor Nolimal, dipl. ing. pravi o strokovnem odboru za poslovno politiko takole:

V začetku delovanja pododborov in odborov je bilo veliko pozitivnih pobud, ki so se nanašale na njihovo delovanje. Ob samem delu so postopoma nastopale težave, predvsem pri sodelovanju in kooperacijah. Odbor je vodil tudi razgovor o visokih tržnih cenah. Nadalje smo ugotovili, da še ni bilo obravnave dohodkovnih odnosov in njih razčiščevanje.

Ob tej priliki želim sprožiti predvsem vprašanje pobud, ki nam jih ne uspe uresničiti in sicer enotnost sistemov (krmiljenje), medsebojna obveščenost, ki je izredno nizka, nepoznavanje dela ZPS in zahteve po plačilu znanja TZ Litostroj za uporabo dokumentacije TOZD IRRP v ZPS.

O strokovnem odboru za marketing je tovariš Jože Šturm, dipl. ing. dejal:

Kot član odbora menim, da je informiranost izredno velikega pomena.

Imam nekaj pripomb o članih odbora, ki se sej ne udeležujejo v zadovoljivi meri in ne kažejo potrebnega zanimanja do dela v odboru, kakor ne do razvoja ZPS, ki izhaja iz našega vlaganja dela in sicer vseh samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij. Na področju skupnega proizvoda nismo še ničesar storili. Prav tako se pojavlja ljubosumnost na tržne cene. Ugotovljeno je bilo, da članice ZPS ne nastopajo enotno, kar pa nas vodi na nepravo pot. Skrajni čas je, da se te stvari po dveh letih obstoja SOZD ZPS dokončno uredijo.

Tovariš Ljubo Luxa, dipl. ing. član strokovnega odbora za cene je dejal:

Od začetka pa do danes, kar obstaja ZPS in njegovi forumi, sem bil na sejo pododbora pozvan le enkrat in sicer v Indos, kjer je bila seja bolj spoznavalnega značaja. Od tega časa je isto, kot da pododbor ne obstaja. Čudi me vprašanje cen Indosa in Litostroja, kajti te smo vedno postavljali v skupni grupaciji na gospodarski zbornici in si jih potem razdelili.

O delovanju strokovnega odbora za investicijsko politiko je tovariš Jože Kušar, ing. povedal:

Na različnih forumih se pogovarjamo o investiranju skupnega proizvoda. Ob razgovorih razvoja marketinga bi bilo potrebno nakazati skupno opredelitev razvojnega procesa. V razvojno pot bi bilo potrebno vnesti posamezne spremembe, ki naj poživijo delo v okviru ZPS. Opaziti je, da se kaže želja po uskladitvi programov za združevanje sredstev. Strokovni odbor, za katerega lahko rečem, da aktivno deluje, je ugotovil, da nekatere članice ZPS še nimajo izdelanih smernic investicijskih programov.

O strokovnem odboru za kadrovsko politiko je spregovoril tovariš Stane Vogelnik, ing.:

Razprave na odboru so pokazale, da še nismo osnovali nadaljnjega razvoja kadrovske politike.

Sam odbor je razpravljal o nagrajevanju delavcev v ZKS in o možnostih izdelave tovrstnega sporazuma, ki bi bil izdelan izključno le za SOZD ZPS. Predsednik odborov in pododborov naj v bodoče pogosteje sklicujejo seje.

Član pododbora za stimulacijo delavcev tovariš Andrej Stržinar, ing. je dejal:

Pododbor poskuša osnovati delovno skupino, pri čemer nastajajo problemi izdvojitve ljudi za omejeno področje dela. Ob izdelavi sporazuma nagrajevanja delavcev kovinske in elektro industrije SRS smo poskušali poslovno dejavnost razdeliti na tri področja. Skupna komisija bo dala v prihodnosti oceno za zadeve, ki so za nas specifičnega pomena ter katere je potrebno še dodelati.

Po končanih poročilih posameznih članov strokovnih odborov in pododborov se je razvila bogata razprava, tovariš Živkovič je dejal, da v poročilih članov ni bilo zaslediti govora o zainteresiranosti posameznih članic ZPS kot tudi odborov in pododborov ter pobude za profesionalizacijo strokovnih služb ZPS, kajti jasno je, da je trenutna zasedba prešibka.

K razpravi se je prijavil tovariš Jože Šlander, dipl. ing.:

Vidno je, da postavljenih ciljev nismo dosegli, zato mislim, da jih je potrebno ponovno pregledati in ugotoviti vzroke ter jih po potrebi postaviti v taki meri, da jih lahko uresničimo.

Ugotovili smo, da smo poslovno sodelovali le na tistih področjih dela, kjer je bil interes kratkotrajnega značaja, na področjih, ki so zahtevala dolgoročno sodelovanje in žrtve, npr. tehnologija, razvoj itd., pa nismo ničesar storili.

Litostroj kot nosilec združevanja ZPS nima opredeljenega tako interesa kot ne cilja sodelovanja, kar je popolnoma zgrešeno. Zelo slaba sta tudi medsebojna povezava in sodelovanje. Mislim, da je med ostalim krivo pomanjkanje informacij, kar pa je političnega značaja, prav tako pa nastopa tudi pomanjkanje političnih akcij.

Ugotovljeno je, da imamo kot SOZD ZKS preslabe uvrstitve ciljev v republiki in zvezi, prav tako pa se kaže pomanjkanje stimulacije glede na izboljšanje proizvodnje.

V nadaljevanju je tovariš Milan Špolar, ing. poudaril:

Potrebno je doseči, da družbenopolitični in gospodarski faktorji v SRS upoštevajo SOZD ZPS tako, kot je zapisano v resoluciji. Nujno je, da se SRS izjasni o fondu za kreditiranje individualne proizvodnje ter da se pregleda v samoupravnem sporazumu kriterije za združevanje sredstev s tem, da se izloči akumulacija.

Nadalje je razpravljal tovariš Ivo Sabol:

Vloga družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov je danes velikega pomena, vendar njena dejavnost ni prinesla zaželjenega učinka. Če pogledamo samo informiranost, vidimo, da ni taka, kot bi morala biti.

Mislim, da bi morali zahtevati organizacijo strokovne službe v taki obliki, v kateri bi bila sposobna izvesti najrazličnejše zahteve. V prihodnje je potrebno, da obravnavamo v delovnih organizacijah članicah SOZD ZPS problematiko, ki je aktualna in ki žene razvoj naprej. Glede odborov in pododborov je skrajni čas, da vse osnovne organizacije zveze komunistov obravnavajo njihovo delo, s tem da ugotovijo rezultate dela in nesposobne ter neaktivne tovariše zamenjajo.

Boris Smirnov, mgr. je dejal:

Dan je bil predlog za enotno standardizacijo strokovnih služb v delovnih organizacijah ZPS. Na področju klasifikacije se je pokazalo, da je velikega pomena v individualni proizvodnji uporaba skupinskih ciljev. V ta namen smo izdelali globalni klasifikacijski sistem.

Predsednik konference sindikata tovariš Milan Vidmar je menil:

Če pogledamo razvojno pot ZPS in delo, storjeno do sedaj, lahko ocenimo kot relativno uspešno, vendar moram reči, da je kljub vsemu neupravičena miselnost o neuspešnosti, o problematiki strokovnih služb, ki jih je premalo, o nerešenih dohodkovnih odnosih in o konkurenci med članicami. Še bi verjetno lahko naštevali probleme, vendar mislim, da je dolžnost in pravica nas vseh, da pripomoremo k ureditvi omenjenih zadev.

Ob koncu seje je Sekretar sveta ZK Vukosav Živkovič opozoril vse družbenopolitične organizacije v TOZD in v delovnih skupnostih skupnih služb, da resno pristopijo k delu in ugotovijo delež in odgovornost njihovih delegatov v odborih in pododborih SOZD ZPS.

KAM SOLIDARNOSTNA SREDSTVA

Ko smo po sindikalnih skupinah razpravljali o solidarnosti za potresna območja na Tolminskem in v Posočju, so bile postavljene zahteve, da odgovorni družbenopolitični delavci stopijo v stik s štabom za odpravljanje posledic potresa, kajti želeli smo, da bo naš solidarnostni prispevek v višini 600.000 dinarjev kar najbolje uporabljen. V ta namen sta predsednik delavskega sveta delovne organizacije ing. Leopold Nadlišek in predsednik konference osnovnih organizacij sindikata Ivan Sabol obiskala potresno področje.

Ugotovila sta, da je škoda na potresnem področju dejansko zelo velika, ocenjena pa bo konec tega meseca. Štab za odpravljanje posledic potresa meni, da bi bilo najbolje z našimi sredstvi kupiti gradbeni material (cement, opeko, železo) ki ga bodo graditelji potrebovali pri adaptaciji približno 1000 hiš, kolikor jih nameravajo usposobiti do konca leta. O dejanski uporabi solidarnostnih sredstev bomo delavce naše delovne organizacije še obvestili.

PRIZNANJE

Komisija za ljudski odpor in družbeno samozaščito pri koordinacijskemu svetu ZSMS TZ Litostroj je na slavnostni prireditvi 25. maja 1976 ob praznovanju rojstnega dneva tovariša Tita v vojašnici »Boris Kidrič« v Šentvidu prejela praznanje za dosedanje sodelovanje z vojno pošto 2480/4. Priznanje sta podelila podpolkovnik Rudi Košmrlj oziroma OO ZSMS enote kapetana Gajića.

R. C.

Delegatske dolžnosti

Prejšnji mesec smo v TOZD in v delovni skupnosti skupnih služb na novo oblikovali organe upravljanja. Kot običajno, bomo tudi to pot v nekaj številkah našega časopisa, predstavili nove predsednike teh organov kajti biti delegat v času oblikovanja novih, samoupravnih socialističnih odnosov, pomeni veliko čast in zahtevno obvezo. Biti predsednik delavskega sveta pa pomeni še veliko večjo odgovornost, več dolžnosti in predvsem obilico dela.

Tovarišica Alda Razpotnik je prva ženska — predsednica delavskega sveta v Litostroju. To je gotovo pohvalno, saj je do pred kratkim veljal Litostroj za »moški kolektiv«. Kar težko je v kratkem zapisati njeno bogato življenjsko in družbenopolitično pot. Potem, ko se je osemnajstletna vrnila iz partizanov, je postala aktivistka v mladinski organizaciji, predsednica okrajnega komiteja Radovljica, član štaba 29. ljubljanske udarne brigade v prvi izmeni na progi Brčko—Banoviči, sekretar mestnega komiteja mladine v Vršcu, član pokrajinskega komiteja KP Vojvodine. Vsepovsod je bila in je še vedno aktivna, hkrati pa opravlja zelo odgovorne družbenopolitične in strokovne naloge. Leta 1962 je prejela visoko odlikovanje — Red zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Med tem je končala gimnazijo, študirala germanistiko in pravo, bila je pilot — učitelj letenja in novinar, končala je šolo za zunanjo trgovino. Na zunanjetrgovinskem področju dela že dvajset let, od tega v Litostroju že šesto leto.

»Samoupravno dolžnost sem sprejela težko, ker se zavedam odgovornosti«, je začela svoje pripovedovanje tovarišica Razpotnikova. »Tako odgovorna dolžnost odvzema tudi precej časa, tako na delovnem mestu kot doma, saj je potrebno prebrati kup gradiva. Kljub vsemu si bom prizadevala, da zaupanje po svojih najboljših močeh opravičim.«

»Naš delegatsko sestavljeni delavski sveti in komisije so precej pomlajene, tako razen nekaj izjem nimamo »izkušenih funkcionarjev«. Menim, da se pri kadrovanju ne smemo vrteti v krogu pač pa moramo odgovorne funkcije prepuščati vedno novim in mladih ljudem, da se usposabljajo ob konkretni samoupravni praksi«. V svojem kramljanju je tovarišica Razpotnikova še povedala, da je vloga predsednice delavskega sveta povsem drugačna od tiste, ki jo je opravljala pred desetimi leti. Ravno to pa dokazuje napredek našega samoupravnega socialističnega sistema.

Sodi, da je v tem družbenopolitičnem trenutku pomembno, kako bodo delegati uresničevali svojo delegatsko dolžnost, da bi delavski svet skupnih služb kar najbolje deloval. »Sicer se nizajo osnove za še revolucionarnejšo preobrazbo, vendar nikdar ne smemo pozabiti, da je vsaka družbena preobrazba proces in to dolgotrajen. Skozi ta proces si nabiramo izkušnje in delamo bolje ter uspešnejše«, meni nova predsednica delavskega sveta skupnih služb naše delovne organizacije.

Ko sva razpravljala o aktualnih nalogah skupnih služb je posebej poudarila:

»Pogovarjala sem se z vsemi direktorji sektorjev. Moram reči, da sem dobila ugodno oceno, bolje rečeno dober vtis, čeprav ne manjka težav. Toda razreševanje težav vleče razvoj naprej. Naloge, ki jih imajo skupne službe, izhajajoč iz samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo, so zelo zahtevne in pereče. Treba je poudariti, da smo v letošnjem letu zelo uspešni v prodaji na področju izvoza. Razmerje izvoz — domači trg je 3:1, izvoz — uvoz pa 4,5:1. Gledano iz ekonomskega vidika so ti rezultati zelo ugodni, če pa pogledamo še finančno poslovanje, ugotavljamo vrsto težav, ki izhajajo iz zakona o medsebojni poravnavi med dolžniki in upniki. V prihodnjem obdobju bomo prav zato morali pridobiti nekaj premostitvenih kreditov, da bi poravnali vse obveznosti, ki jih imamo. Pohvalno je, da se zaloge zmanjšujejo, čeprav zaradi zmanjšanja sredstev za nabavo novih repromaterialov trpi finalizacija v TOZD FI, motena pa je tudi proizvodnja v TOZD PI.

Ko je ob koncu pogovor nanesel še na aktivnost in zanimanje delavcev za samoupravno in družbenopolitično delo, je sogovornica svojo misel strnila v pregovor »Konja lahko pripelješ do vode, ne veš pa, če bo pil«.

Najbrž ni potrebno komentirati pregovora, treba pa je dodati, da se nas večina včasih le preveč zaveda svojih pravic in manj dolžnosti, skladno s tem pa smo zelo kritični do drugih — konkretno do odgovornih družbenopolitičnih delavcev — ne da bi ocenili svoja lastna dejanja oziroma svoj delež pri spreminjanju odnosov.

I. E.

Vse moramo podrediti skupnemu cilju

Delegati delavskega sveta TOZD finalni izdelki so na konstitutivni seji izvolili za novega predsednika Jureta VULKANA, vodjo odseka dispečerske službe v planski operativi finalistov. Litostrojčan je postal leta 1959, ko se je prišel učit za strugarja v industrijsko šolo ter se čez tri leta zaposlil v podjetju in na stružnici delal vse do leta 1970.

Sedaj obiskuje tudi delovodsko šolo, ki jo namerava v kratkem končati.

Svoje družbenopolitično udejstvovanje je začel v domžalski taborniški organizaciji, kjer je bil nekaj časa tudi njen načelnik. Bil je aktiven v mladinski organizaciji, 1973 pa ga je osnovna organizacija ZK FI sprejela v svoje vrste. Danes je zelo aktiven družbenopolitični delavec, zaupanje, ki so mu ga dali delegati delavskega sveta FI pa predstavlja zanj veliko obveznost in hkrati priznanje.

»S kančkom strahu sem prevzel to odgovorno dolžnost, vendar se zavedam, da je delovanje tega organa upravljanja odvisno predvsem od dobrega dela vseh delegatov, ne pa samo od mene. Sicer tesno sodelujemo z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami in z vodstvom TOZD, tako da so naše akcije usklajene in usmerjene,« pripoveduje tovariš Vulkan. »Imel sem tudi precejšnjo bojazen, kako bo odgovorna funkcija vplivala na moje delo na delovnem mestu. Lahko rečem, da sem prav v tem pogledu deležen izrednega razumevanja sodelavcev. To med drugim dokazuje, da nas je večina že dojela, da samoupravnih dolžnosti ne moremo ločevati od rednih delovnih obveznosti in obratno.«

Pri delovanju delavskega sveta je reorganizacija z organiziranjem odborov za medsebojna razmerja doprinesla precejšnje olajšanje. Prišlo je do delitve dela, kar ima določen napredek v samoupravnem delovanju. Vsekakor pa bo usklajevanje med tema dvema organoma trajalo še nekaj časa.

Med najpomembnejše naloge celotne samoupravne, ne samo v TOZD, temveč tudi v delovni organizacij, sodi zaživitev delegatskega sistema. Glavna naloga pri tem sloni na pravočasnem in objektivnem obveščanju, kjer moramo mimo sedanjih nepopolnih vzpostaviti določene mehanizme. Preseči moramo prakso osebnega odločanja v imenu sredin, ki so delegate izvolile.

Ko je razgovor nanesel na neposredne naloge, ki prav v tem času že tečejo, meni, da je prva faza razprav o osnutku zakona o združenem delu v TOZD FI že končana. Udeležba je bila zelo dobra, čeprav bistvenih pripomb ni bilo. V pripravi je druga faza razprav, kjer se bomo soočali s konkretno samoupravno prakso in z ustreznimi rešitvami v osnutku zakona. Gre torej tudi za nadaljnje organiziranje novih TOZD prav v naši TOZD, ki je prešteviličnа. Posebno je potrebno obdelati medsebojne poslovne odnose med TOZD in službami, kjer še nismo povsod našli skupnega jezika, kjer pa smo ga, so rezultati povprečni.

Glede izvrševanja planskih nalog sogovornik meni takole:

V samem izvrševanju planskih nalog je situacija zelo pereča. V TOZD FI smo v letu 1975 in v letošnjem letu organizirali svoje vrste v proizvodnem procesu.

S skupnimi napori in s pritegnitvijo vseh dejavnikov — od priprave dela, tehnologije do same proizvodnje in služb, ki so vezane na proizvodnjo, smo uspeli odstraniti nekatera ozka grla. Priti do boljših rezultatov ni bilo lahko, saj so vladala v preteklosti določena trenja in odpori. Zadnje čase je prevladalo razumevanje in tako smo se usmerili na odpravljanje naslednjih vzrokov:

— veliko zamujanje dokumentacije;

— nekvalitetna dobava zvarjencev in ulitkov, rokovno zamujanje in neresno popravilo prijavljenih izmetkov in napak;

— materialno pokrivanje bodisi iz domačega trga ali uvoza nam že dela težave v samem procesu proizvodnje, posebno pri finalizaciji in zaključevanju določenih komisij;

— delovna zavest, skratka medsebojna odgovornost za finalizacijo objektov je preveč prepuščena finalistom, notranji, včasih tudi osebni odnosi in ozko gledanje na skupne rezultate so velik problem pri nadaljnjem razvoju samoupravljanja in pri doseganju boljših gospodarskih rezultatov.

V svojem nadaljnjem delu moramo zagotoviti naslednje:

— pripraviti vse dejavnike, da spoštujejo medsebojne dogovore in da vodilni in vodstveni kader pravilno in organizirano vodi celotne akcije in proces proizvodnje. Skratka, onemogočiti moramo osebne vplive in vse podrediti skupnemu cilju, to je uveljavljanju in razvoju samoupravljanja z resničnim odločanjem proizvajalcev, je zaključil svoje misli novi predsednik DS TOZD FI.

Nove naloge sindikata

Seja konference OO sindikata, kjer je bilo govora o zdravstvenem in socialnem varstvu ter o varstvu pri delu, je bila ena tistih, kjer so udeleženci resnično zagrizli v sindikalno problematiko. Predsednik Ivan Sabol je uvodoma poudaril, da so minili časi, ko je sindikat skrbel samo za izlete in ozimnico. Resnost, zavzetost in zanimanje delavcev za delo sindikata postaja vse večje. Osnovne organizacije sindikata v TOZD postajajo nosilke širokega frontnega delovanja v delovnih okoljih. To posebej velja za naše udarne smeri, kot so samoupravni proizvodni odnosi, socialna problematika, delitev dohodka itd. Nov veter torej pomeni, da sindikat zares dobiva vlogo, kakršno ima z ustavo, hkrati pa dobiva tudi vlogo iniciaorja in usmerjevalca pri razreševanju perečih družbenih problemov, tistih problemov, ki nas največkrat žulijo.

Najbrž nas nikamor ne pripeljejo pogovori o izostankih z dela, zdravstvenem stanju, bolniškem stanju, o lenuhih in o neupoštevanju predpisov varstva pri delu. Politiko na tem področju načrtujemo in jo izvajamo v delovni organizaciji in v tozdih, torej zato ne moremo pričakovati, da bi moral to področje urejati nekdo izven našega okolja, v ustreznih službah izven delovne organizacije.

Pogostokrat, ko govorimo o izostankih z dela, ki preraščajo v resen družbenopolitični in gospodarski problem, ne najdemo pravih izhodov in rešitev, vemo pa, da stalna prisotnost pri delu in dobra delovna disciplina pomembno prispevata k produktivnosti, izvrševanju proizvodnih načrtov in sploh k večjemu ustvarjanju dohodka. Učinkovitost na področju **varstva pri delu** se odraža v odpravljanju virov in vzrokov nesreč, poškodb, obolenj, odsotnosti z dela in invalidnosti.

Varnostna vzgoja, ki prispeva k učinkovitosti na teh področjih, poteka v naši delovni organizaciji utečeno po skupinah. Temelji za varnostno vzgojo so zakon o varstvu pri delu, samoupravni sporazum na področju varstva pri delu, končno pa še številna varnostno tehnična pravila.

Dotovo, da je varnostna vzgoja potrebna in nujna. Seveda pa je vprašanje, kaj je pri tem potrebno izboljšati ali spremeniti, da bi povečali njeno učinkovitost.

Lahko rečemo, da posamezniki obvladajo obilo varnostnih zahtev, vendar velikega dela tega znanja ne uporabljajo, ali pa ga uporabljajo le delno — skratka s premalo vneme in zanesljivosti.

V našem družbenem sistemu mora biti skrb za človeka vedno na prvem mestu. Človek je namreč nosilec napredka in njemu so namenjeni dosežki prizadevanj na vseh področjih delovanja. Da bi to dosegli mu moramo pri njegovem delu nuditi vse moralne, intelektualne in materialne možnosti za nemoteno opravljanje nalog, ki mu jih nalaga družba. Pri delu naj se zaveda, da smo storili vse, da med delom njegovo zdravje in življenje ne bosta ogrožena. Danes vse preveč ekonomsko ocenjujemo varnost pri delu, kar je sila kratkovidno. Zaradi pomanjkljivih delovnih naprav delavcem med delom pogosto pretijo številne nevarnosti.

Vsepremalo se zavedamo, da je varstvo pri delu nedeljivi del organizacije dela, da je zakonita zadeva, pri kateri je treba upoštevati varno delovno okolje in delo. Zlasti v novih zamislih je nedvomno treba zasledovati tudi večjo varnost delovnih razmer. Samo tako bomo omogočili takšno delovno okolje ter delovne in življenjske razmere, ki zagotavljajo fizično in moralno neokrnjenost delavcev pri delu. Če hočemo doseči odločilno zmanjšanje primerov bolezni, nesreč, poškodb in invalidnosti pri delu, je očitno, da bo na tem področju treba doseči najvišjo dano stopnjo ob doslednem upoštevanju raziskovalnih dosežkov na tem področju.

Obračun proizvodnje nam omogoča raznovrstna in zelo dragocena spoznanja in možnosti ukrepov. Nesreče pri delu, poklicne bolezni, njihovo zdravljenje, stroški za rehabilitacijo, odsotnost z dela zaradi bolezni itd., nedvomno občutno zmanjšuje uspeh proizvodnje in zvišuje stroške. Teh stroškov v dosedanji praksi nismo primerjali z drugimi stroški, menim, pa da so izredno visoki.

Področje varnosti pri delu danes ni neznanka, ugotavljamo pa, da načrtovanih stroškov varnosti pri delu nimamo. Vsi pa vemo, da je zadnji čas, da varstvo pri delu tudi v tozdih dobi svoje ustrezne oblike in opredeljene stroške.

VIKTOR NOLIMAL, DIPL. INŽ.

Osnutek zakona o združenem delu

V ZADNJI ŠTEVILKI NAŠEGA ČASOPISA SMO SE SEZNANILI Z IZHODIŠČI, KONCEPCIJO IN VSEBINO OSNUTKA ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU IN NAPOVEDALI, DA BOMO V NADALJEVANJU OBRAVNAVALI DRUŽBENOEKONOMSKE ODNOSE DELAVCEV V ZDRUŽENEM DELU. LE-TI PREDSTAVLJAJO OSREDNJI IN NAJOBSEŽNEJŠI DEL V OSNUTKU ZAKONA. TA DEL PA NE OBRAVNAVA DELAVČEVEGA VSAKDANJIKA V NAŠEM SOCIALISTIČNEM SAMOUPRAVNEM DRUŽBENOEKONOMSKEM SISTEMU LE ZARADI NAPOTKOV, NAVODIL, RAVNANJ IN OBNAŠANJ V PRIHODNOSTI, TEMVEČ TUDI ZARADI OPREDELITVE STOPNJE, KI JO JE NAŠA DRUŽBA DOSEGLA V SVOJEM RAZVOJU. OPREDELITEV TE STOPNJE PA PREDSTAVLJA BOGAT PRISPEVEK K DRUŽBENIM ZNANOSTIM, KAKOR TUDI DOPRINOS K POLITIČNI EKONOMIJI.

II. DRUŽBENOEKONOMSKI ODNOSI DELAVCEV V ZDRUŽENEM DELU

V tem delu osnutka zakona se najpogosteje srečamo s pojmom dohodka v raznih oblikah kot so celotni dohodek, dohodek, osebni dohodek, čisti dohodek in podobno. Obravnavanje teh pojmov pa ni samo sebi namen, temveč so obravnavani vedno v zvezi z odnosi, ki se vzpostavljajo pri pridobivanju, delitvi in razporejanju dohodka. Celovitost obravnavane tematike pa je podana šele z vključitvijo obravnave medsebojnih razmerij delavcev v združenem delu ter upravljanja družbenih sredstev. Navedena tematika je v osnutku zakona obravnavana sistematično. Zato povzemimo tudi mi isto metodo.

Dohodek je definiran kot del celotnega družbenega proizvoda, ki ga delavci v temeljni organizaciji združenega dela pridobivajo v denarni obliki kot družbeno priznanje za rezultate svojega in skupnega družbenega dela v pogojih socialistične blagovne proizvodnje, in s katerim gospodarijo delavci v temeljni organizaciji na podlagi svoje pravice do dela z družbenimi sredstvi.

Ta definicija nas opozori, da ustvarjeni dohodek ni le rezultat dela delavcev v materialni proizvodnji, temveč da so k njemu prispevali neposredno ali posredno tudi delavci v šolstvu, zdravstvu, znanosti in drugih družbenih dejavnostih, ki so prav tako soudeleženci v našem združenem delu.

Zato ustvarjeni dohodek, ki ga resda v obliki novoustvarjene vrednosti ustvarijo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, ne pripada samo njim temveč tudi drugim delavcem v združenem delu. Ustvarjeni dohodek ne rabi le za osebno in skupno porabo ter za širitev materialne podlage dela delavcev temeljne organizacije združenega dela, ki je dohodek ustvarila, temveč tudi za zadovoljevanje drugih skupnih in splošnih družbenih potreb.

Neodtujljiva pravica delavcev, ki so dohodek ustvarili, pa je, da odločajo o pridobivanju dohodka in njegovi delitvi, kar lahko uveljavljajo v različnih oblikah, od osebnega izrekanja do odločanja po svojih delegatih in delegacijah. Poleg navedenih pravic pa je v osnutku zakona navedenih še vrsta vzpodbujevalnih komponent, ki delavce v združenem delu motivirajo za stalno povečevanje dohodka in enačenju njihovih osebnih interesov z družbenimi.

V bistvu pridobivajo delavci v temeljni organizaciji združenega dela dohodek, v odvisnosti od produktivnosti živega dela ter uspešnosti upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi kot svojim in družbenim minulim delom v temeljni organizaciji. Dohodek temeljne organizacije pa je le del tako imenovanega celotnega prihodka, ki ga temeljna organizacija združenega dela ustvari s svojim poslovanjem. Za ugotovitev ustvarjenega dohodka mora namreč temeljna organizacija združenega dela iz celotnega prihodka najprej nadomestiti vrednost materialnih sredstev, ki so bila porabljena v proizvodnem procesu (materialni stroški) in obrabo sredstev (amortizacijski stroški). Šele tako ugotovljeni ostanek predstavlja novoustvarjeno vrednost oziroma dohodek.

Dohodek, ki ga pridobivajo delavci v temeljni organizaciji, rabi pravzaprav dvema osnovnima namenoma:

— za zagotovitev skupnih in splošnih pogojev za delo in razvoj družbe in

— za osebne dohodke in skupno porabo delavcev, za zboljšanje in razširitev materialne podlage dela ter za ustvarjanje in obnavljanje rezerv temeljne organizacije.

V prvem delu so mišljene predvsem skupne in splošne potrebe na področju izobraževanja, znanosti, kulture in podobno. Delavci v temeljni organizaciji razpolagajo s tem delom dohodka in izpolnjujejo obveznosti, ki so jih prevzeli s samoupravnimi sporazumi, ali jim jih je predpisal zakon oziroma odloki skupščin družbenopolitičnih skupnosti (občin, republik, federacije), kjer pa so soodločali njihovi delegati oziroma delegacije.

Drugi del dohodka imenujemo tudi čisti dohodek in z njim delavci svobodno razpolagajo.

V zvezi s pridobivanjem dohodka so v osnutku zakona navedeni štirje temeljni načini pridobivanja dohodka v okviru skupnega prihodka temeljne organizacije združenega dela, in sicer:

— s prodajo proizvodov in uslug na domačem in tujem trgu, oziroma v okviru organizacije združenega dela,

— s svobodno menjavo dela,

— z udeležbo v skupaj ustvarjenem dohodku na podlagi združevanja dela in sredstev,

— s prejemki iz naslova kompenzacij, regresa, premije, dotacije in drugih naslovov, določenih z zakonom ali samoupravnim sporazumom.

Za prvi način pridobivanja dohodka gre v primeru, ko temeljna organizacija neposredno daje v promet svoje proizvode in storitve ter delavci v njej pridobivajo dohodek iz celotnega prihodka, ki ga temeljna organizacija združenega dela doseže s prodajo na trgu.

Drugi način pridobivanja dohodka je svobodna menjava dela. Z njo pridobivajo dohodek delavci v družbenih dejavnostih preko samoupravnih interesnih skupnosti, pa tudi delavci v delovnih skupnostih v organizacijah združenega dela in državnih organih. O takšni menjavi dela se delavci — izvajalci in delavci — uporabniki dogovorijo s samoupravnim sporazumom preko samoupravne interesne skupnosti ali neposredno.

Pridobivanje dohodka z udeležbo v skupaj ustvarjenem dohodku na podlagi združevanja dela in sredstev navaja osnutek zakona dve različici, in sicer:

— udeležba v skupnem prihodku in

— udeležba v skupnem dohodku.

Za udeležbo v skupnem prihodku gre v primeru, ko se temeljne organizacije združenega dela v eni ali več delovnih organizacijah, ko so med seboj reprodukcijsko povezane (fazna proizvodnja), dogovore o skupnem ustvarjanju in delitvi prihodka. Dogovore se o skupni prodaji skupaj ustvarjenega izdelka, o delitvi tako ustvarjenega skupnega prihodka na prihodek vsake posamezne temeljne organizacije združenega dela, in sicer po količini njenega vloženega živega in minulega dela, ki se oceni na podlagi osnov in meril, za katera se dogovore v samoupravnem sporazumu, v katerem določijo tudi odnose, izhajajoče iz takega načina pridobivanja dohodka.

Na podoben način se lahko urejajo tudi dohodkovni odnosi med proizvodnjo in trgovino.

Udeležbo v skupnem dohodku navaja osnutek zakona v primerih tako imenovanih skupnih vlaganj, ko delavci določene temeljne organizacije združenega dela združujejo (»vlagajo«) svoje delo in sredstva v druge temeljne organizacije združenega dela. Iz takega združevanja dela in sredstev ustvarjeni dohodek se deli med vse temeljne organizacije združenega dela, katere so za njegovo pridobivanje združile ali delo ali sredstva kot minulo delo.

Delovodja Božo Galič in plamenski rezalec Ignac Papež

S samoupravnim sporazumom se določi: smotre združevanja sredstev ter namen, pogoje in način uporabe teh sredstev, način ugotavljanja skupnega dohodka, merila za ugotavljanje deleža pri skupnem dohodku, način in roke za vračanje vrednosti združenih sredstev in podobno.

Omenili smo že, da dobimo dohodek temeljne organizacije šele potem, ko iz celotnega prihodka temeljne organizacije nadomestimo materialne stroške in amortizacijske stroške po minimalnih stopnjah, predpisanih z zakonom. Čim manjši so navedeni stroški, tem večji je dohodek. Zato osnutek zakona podrobneje obdeluje ustavno določilo, ki pravi, da je ugotavljanje dohodka v temeljni organizaciji združenega dela pravica in dolžnost delavca v temeljni organizaciji združenega dela. Delavcu je zajamčena pravica, da s svojim odločanjem vpliva na višino posameznih materialnih stroškov in na obseg amortizacije. Osnutek zakona prav tako opredeljuje, kaj se lahko šteje za materialne stroške. Za mnoge izdatke namreč, ki smo jih dosedaj prikazovali kot materialne stroške, osnutek zakona določa, da se morajo pokrivati iz dohodka. To naj bi preprečevalo neupravičeno večanje materialnih stroškov in s tem cen proizvodov in uslug. Izrecno je navedeno, da se v materialne stroške ne morejo šteti izdatki za osebne dohodke in skupno porabo, izdatki za investicije, kot tudi ne prispevki, davki in druge dajatve.

Čisti dohodek temeljne organizacije se ugotovi, ko od dohodka oddvojimo sredstva za zagotovitev skupnih in splošnih pogojev dela in družbenega razvoja, kot so:

— obveznosti do temeljnih organizacij v družbenih dejavnostih (svobodna menjava dela),

— obveznosti za zagotovitev socialne varnosti delavcev (po zakonu iz dohodka),

— obveznosti do splošnih družbenih potreb (po zakonu),

— obveznosti do delovne skupnosti,

— članarine (npr. gospodarska zbornica),

— izdatki za splošni ljudski odpor in družbena samozaščita,

— stroški amortizacije iznad minimalne stopnje,

— denarne kazni, administrativne takse, sodni stroški,

— zavarovalne premije,

— druge obveznosti po zakonu ali prevzete s samoupravnimi sporazumi ali pogodbami.

Čisti dohodek je tisti del dohodka, ki ga delavci svobodno razporejajo po samoupravnem sporazumu, ki mora upoštevati družbeno sprejeta merila in kriterije.

Delavci razporejajo čisti dohodek na:

— osebne dohodke in skupno porabo,

— razširitev materialne podlage dela,

— ustvarjanje in obnavljanje rezerv.

Tako delavec z razporejanjem čistega dohodka zagotavlja svoj osebni položaj, svoje življenjske in delovne razmere pa tudi pogoje za nadaljnji razvoj in za povečevanje produktivnosti svojega ter celotnega družbenega dela.

Osnovno načelo pri delitvi sredstev za osebne dohodke med posamezne delavce je delitev po delu. Deli se v skladu s povečanjem delovne produktivnosti vsakega delavca pa tudi celotnega dela. Upoštevati je tudi načelo solidarnosti, ki ga je treba izvajati predvsem z uporabo sredstev skupne porabe. Prav tako je vsakemu delavcu na podlagi dela zajamčen najmanj tolikšen osebni dohodek, ki mu zagotavlja materialno in socialno varnost.

Kot posebna spodbuda za prizadevanja delavcev, da s svojo ustvarjalnostjo pripomorejo k pospešenemu dviganju produktivnosti dela in s tem povečanju dohodka, je v osnutku zakona izrecno določeno, da ima delavec, ki z inovacijo, racionalizacijo ali z drugo obliko ustvarjalnosti prispeva k povečanju dohodka, pravico do posebnega nadomestila poleg osebnega dohodka.

Med letom dobivajo delavci akontacijo osebnih dohodkov. Izplačilna obdobja ne morejo biti daljša od enega meseca. Z vsakim izplačilom akontacije osebnega dohodka se mora delavcu vročiti obračun osebnega dohodka po vseh merilih in osnovah, po katerih je bila izračunana. Tudi po zaključnem računu temeljne organizacije mora biti vsakemu delavcu vročen končni obračun njegovega osebnega dohodka z namenom, da delavec uvidi tudi svoj materialni interes za upravljanje s tistimi področji družbe, za katera s samoupravnim sporazumevanjem izdvaja svoj osebni dohodek.

Za stalno spremljanje uspehov svojega dela in uspehov poslovanja temeljne organizacije, za kontrolo smotrnega in racionalnega gospodarjenja z dohodkom, so v osnutku zakona obvezno predpisani naslednji družbenoekonomski kazalci:

— dohodek po delavcu,

— dohodek v primerjavi s poprečno uporabljenimi sredstvi,

— čisti dohodek po delavcu,

— akumulacija v primerjavi z dohodkom,

— akumulacija v primerjavi s čistim dohodkom,

— akumulacija v primerjavi s poprečno uporabljenimi sredstvi,

— osebni dohodek in sredstva za skupno porabo po delavcu,

— čisti osebni dohodek po delavcu.

Poleg navedenih obveznih kazalcev se lahko delavci v temeljnih organizacijah odločijo tudi za druge kazalce, ki so jim potrebni pri opravljanju njihove samoupravljalske funkcije. Te kazalce uporabljajo delavci zlasti zato, da primerjajo rezultate, ki jih dosegajo v tekočem obdobju, z rezultati, ki so jih bili dosegli prej ter s cilji, ki so si jih zastavili s planom. Ti kazalci predstavljajo eno od bistvenih osnov samoupravljanja delavcev in njihovega odločanja o dohodku ter o uspešnosti gospodarjenja.

Osnutek zakona tudi določa, da se za vsako temeljno organizacijo združenega dela vodi posebno knjigovodstvo in ostala za delo in odločanje pomembna evidenca.

Osnutek zakona vpeljuje v poslovanje temeljnih organizacij

združenega dela dve opozorili z opredelitvijo, in sicer:

— pojav motenj pri poslovanju in

— poslovanje z izgubo.

Temeljna organizacija posluje z izgubo takrat, če po zaključnem računu ne ustvari dovolj dohodka, da bo pokrila obračunane in izplačane akontacije osebnih dohodkov oziroma zakonsko zajamčenih osebnih dohodkov. Motnje pri poslovanju pa nastopajo takrat, ko delavci v temeljni organizaciji ne morejo zagotoviti sredstev za osebne dohodke po osnovah in merilih, določenih v samoupravnem sporazumu, niti sredstev za razširitev materialne osnove dela v višini, ki je predvidena v samoupravnem sporazumu, niti sredstev za razširitev materialne osnove dela v višini, ki je predvidena v samoupravnem sporazumu (minimalna akumulacija), ali če ugotovijo, da ne dosegajo takšnih rezultatov dela in poslovanja temeljne organizacije, kot so potrebni, da bi zagotovili nepretrganost v reprodukciji in redno poslovanje temeljne organizacije.

V osnutku zakona so potem navedene dolžnosti delavcev in samoupravnih organov ter pristojnosti družbenopolitičnih skupnosti v navedenih primerih pojava motenj oziroma poslovanja z izgubo.

III. MEDSEBOJNA RAZMERJA DELAVCEV V ZDRUŽENEM DELU

V tem poglavju osnutek zakona obravnava ustavno načelo, po katerem je delavec skupaj z drugimi delavci v združenem delu s sredstvi, ki so družbena lastnina, edini nosilec pravice dela s temi sredstvi in upravljanja teh sredstev ter je edini poklican, da skupaj z drugimi delavci ureja medsebojna razmerja, ki nastajajo v združenem delu. Pri sklenitvi delovnega razmerja, ki nastajajo v združenem delu. Pri sklenitvi delovnega razmerja mora dati delavec pismeno izjavo, da je seznanjen:

— s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev v temeljno organizacijo združenega dela,

— s samoupravnim sporazumom o urejanju medsebojnih razmerij delavcev v temeljni organizaciji združenega dela,

— z drugimi splošnimi akti, ki urejajo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev v temeljni organizaciji združenega dela ter

— da z njimi soglaša in jih sprejema.

Za delovno razmerje, kot ga opredeljuje osnutek zakona, je značilno predvsem naslednje:

— delovno razmerje nastane med delavci samimi, ki so, uresničujoč pravico dela z družbenimi sredstvi, združili svoje delo,

— združeni delavci delajo s sredstvi v družbeni lastnini v temeljni organizaciji ali delovni organizaciji,

— delavci uveljavljajo svoje pravice, obveznosti in odgovornosti pri delu, ki jih imajo na podlagi pravice dela z družbenimi sredstvi.

Delavci določijo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti pri delu tako, da sprejmejo samoupravni splošni akt, s katerim uredijo medsebojna razmerja. S tem aktom se določi predvsem:

— pogoje, ki jih mora delavec izpolnjevati, da bi opravljal določena dela oziroma delovne naloge,

— osnove in merila za razporejanje dohodka v temeljni organizaciji,

— osnove in merila za vrednotenje dela zaradi delitve sredstev za osebne dohodke delavcev,

— obveznosti delavcev pri delu in njihovo odgovornost za kršitev delovnih obveznosti in storjeno škodo,

— ukrepe za varstvo delavcev pri delu,

— pravice in obveznosti delavcev do izobraževanja in izpopolnjevanja glede na delovne potrebe,

— pogoje in način izrabe dopusta, itd.

Glede odgovornosti za izpolnjevanje delovnih obveznosti je v osnutku zakona rečeno, da so delavci medsebojno in osebno odgovorni za vestno izpolnjevanje delovnih in drugih obveznosti v združenem delu in da delavec odgovarja za nespoštovanje sklepov organizacije, v kateri dela, za kršitev delovnih obveznosti in za druge kršitve delovne discipline, če jo krši po svoji krivdi ter da je za to odgovoren v temeljni organizaciji disciplinsko in materialno. Kršitve obveznosti so lahko lažje ali težje. Osnutek zakona taksativno našteva, kaj se lahko šteje za težjo kršitev delovnih in drugih obveznosti. Kot disciplinske ukrepe pa navaja:

— opomin,

— javni opomin,

— razporeditev na drugo delovno mesto,

— denarno kazen,

— prenehanje delovnega razmerja.

Z osnutkom zakona se odpravljajo dosedanji odbori za medsebojna razmerja in preidejo njihove funkcije v pristojnosti delavskega sveta. Za izvrševanje določenih funkcij s tega področja lahko delavski svet imenuje komisije.

V temeljni organizaciji se ustanovi tudi posebna disciplinska komisija. Člane te komisije volijo delavci neposredno. Do ene četrtine članov predlaga kot zunanje člane zbor združenega dela pristojne občinske skupščine. Možno je, da več temeljnih organizacij združenega dela v okviru delovne organizaciji oblikuje skupno disciplinsko komisijo. Komisija mora imeti sekretarja (pravnika). Delavec, ki išče varstvo pravic, mora to zahtevati najprej znotraj temeljne organizacije in šele nato navzven npr. pred sodiščem združenega dela.

Osnutek zakona dokaj vsestransko navaja primere, ko delavcu preneha delovno razmerje v temeljni organizaciji:

— če pismeno izjavi, da ne želi delati v njej in da prekine delovno razmerje,

— čese s pooblaščenim organom pismeno sporazume, da mu preneha delovno razmerje,

— če noče delati na delovnem mestu, ki mu je ponujeno in ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi ter drugim zmožnostim,

— če je pri sklenitvi delovnega razmerja zamolčal ali dal neresnične podatke v zvezi z delovnimi pogoji,

— če ne izpolnjuje svojih obveznosti pri delu in na ta način huje krši skupne interese,

— če se komisijsko ugotovi, da delavec ni zmožen opravljati delo svojega delovnega mesta,

— če se ugotovi, da trajneje ne dosega rezultatov, ki jih je na tem delovnem mestu navadno treba dosegati, itd.

Osnutek zakona določa tudi dve novi obliki prenehanja delovnega razmerja:

— če delavec noče dati pismene izjave o sprejetju samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji,

— če izpolni pogoje za pokojnino.

Glede vloge sindikata so v osnutku zakona urejeni predvsem temeljni odnosi, ki odražajo pristojnosti sindikata ter obveznosti subjektov in organov združenega dela do njega. Njegove pristojnosti in pravice so skozi vsebino osnutka zakona ves čas prisotne s posebnim poudarkom na njegovo družbeno vlogo, ki jo ima pri urejanju in uveljavljanju družbenoekonomskega položaja delavcev in zagotavljanju njegovih pravic v združenem delu.

Posebno poglavje v osnutku zakona je posvečeno upravljanju družbenih sredstev, kar je razumljivo, saj predstavljajo bistveno sestavino v družbenoekonomskih odnosih. Zato je v osnutku zakona izrecno navedeno, kaj vse je v družbeni lastnini ter kako in v katerih mejah se določa pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev in drugih delovnih ljudi, ter družbenopravnih oseb glede uporabe in upravljanja družbenih sredstev ter razpolaganja z njimi.

Družbena sredstva so opredeljena kot družbena lastnina, ki je skupna materialna osnova za ohranitev in razvoj socialistične družbe in socialističnih samoupravnih odnosov. S temi sredstvi upravljajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela ter v vseh drugih oblikah združevanja dela in sredstev.

Družbena sredstva so produkcijska sredstva (stvari, materialne pravice, denarna sredstva) in druga sredstva združenega dela, proizvodi združenega dela, sredstva za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb, naravna bogastva in vse dobrine v splošni rabi. (Nekatera od njih štejejo za naravne pogoje za delo.)

Tovariš Milan Kučan, sekretar Republiške konference SZDL je v dvorani ICL predaval o delovanju in vlogi družbenopolitičnih organizacij. Žal, je bila udeležba na predavanju zelo skromna. Kje so vzroki?

Z osnutkom zakona je določeno, da imajo delavci v združenem delu pravico in obveznost uporabljati družbena sredstva in z njimi razpolagati v skladu z naravo in namenom teh sredstev. Pravica in obveznost delavcev je, da ta sredstva stalno obnavljajo, povečujejo in zboljšujejo, da jih čuvajo, varujejo pred uničenjem in poškodbami, da z njimi vestno in skrbno ravnajo in da jih zavarujejo proti rizikom in škodi.

Delavci imajo pravico vzeti sredstva iz uporabe, pravico odpisati vrednost ter obveznost revalorizacije osnovnih, sredstev kakor tudi jih dati drugim delavcem v začasno uporabo.

V osnutku zakona je predvideno, da imajo družbenopravne osebe pravico razpolagati z družbenimi sredstvi(razpolagalna pravica). Samoupravni sporazumi oziroma pogodbe, s katerimi se izvaja razpolagalno pravico na družbenih sredstvih, morajo biti sklenjeni v pismeni obliki in po zakonu, sicer so nični.

V osnutku zakona so v zvezi z družbenimi sredstvi navedene nekatere omejitve. Tako na družbenih sredstvih nihče ne more pridobiti lastninske pravice, dalje, produkcijskih sredstev in drugih delovnih sredstev ter sredstev skupne porabe ni mogoče neodplačno odtujiti iz družbene lastnine, skratka, družbena sredstva so, če je to v zakonu določeno, v omejenem pravnem prometu ali izven pravnega prometa.

V zvezi z odgovornostjo za obveznosti osnutek zakona navaja, da so organizacije združenega dela in druge družbene pravne osebe odgovorne za svoje obveznosti s sredstvi, s katerimi razpolagajo. V raznih oblikah združevanja pa lahko potem za posamezne obveznosti odgovarjali ali solidarno ali subsidiarno in to v omejeni ali neomejeni obliki.

Ta obsežni in osrednji del osnutka zakona o združenem delu, ki obravnava družbenoekonomske odnose delavcev v združenem delu, je zaključen s poglavjem o povezovanju osebnega dela v sistem samoupravno združenega dela, to je, združevanje kmetov in združevanje obrtnikov.

(Prihodnjič se bomo seznanili s »samoupravnim organiziranjem združenega dela« in »uresničevanjem samoupravljanja delavcev v združenem delu«, kot jih obravnava osnutek zakona o združenem delu.)

OMRD začeli z delom

Na zborih delavcev 22. marca 1976 smo sprejeli dopolnitev samoupravnih aktov z novim organom upravljanja pri TOZD, Odborom za medsebojna razmerja delavcev v združenem delu. Odbor je neposredno voljen organ, njegove člane smo volili na zadnjih volitvah v organe upravljanja v mesecu aprilu. V vseh temeljnih organizacijah in v delovni skupnosti imajo odbori po 7 članov, edino TOZD-SERVIS, ki šteje manj kot sto delavcev, ima 5-članski odbor.

PRISTOJNOSTI ODBORA

Kot pove že njegovo ime, odbor ureja zadeve s področja medsebojnih razmerij delavcev, ki združujejo delo v temeljni organizaciji.

— Odbor odloča o sprejemanju novih delavcev v TOZD. V zvezi s tem določi dolžino trajanja poskusnega dela za delavca, ki začenja združevati delo v TOZD, imenuje člane strokovne komisije, ki bo v času poskusnega dela spremljala delo delavca in ob koncu poskusnega dela podala oceno o tem, ali je poskusno delo delavec opravil uspešno; odbor nadalje določi osebni dohodek delavca, ki na novo združi svoje delo v TOZD, torej razporeditev delavca v razporeditveni razred, število točk v RR in težavnostno stopnjo.

— Po preteku poskusnega dela odbor na podlagi pismene ocene omenjene komisije odloča o nadaljnjem statusu delavca.

Če delavec poskusnega dela ni uspešno opravil, odbor sklene, da mu lastnost delavca v združenem delu preneha.

Delavec, ki združuje svoje delo v temeljni organizaciji, pridobi s tem pravice in obveznosti, ki izhajajo iz dela. Odločanje o teh pravicah in obveznostih je praviloma v pristojnosti odbora.

— Tako odbor odloča o razporejanju delavcev na delovna mesta.

— Odloča o zadevah s področja rednih dopustov, odsotnosti do sedem dni s pravico do nadomestila osebnega dohodka, odsotnosti do trideset dni brez nadomestila osebnega dohodka ter o porodniškem dopustu.

— Odbor odloča o razporeditvi delavca v razporeditveni razred in določi število točk v razporeditvenem razredu.

— Odloča o pravicah in obveznostih v zvezi z izobraževanjem delavcev, ki združujejo delo v TOZD.

V zvezi s tem področjem dela odbor obravnava vsakoletni plan izobraževanja in štipendiranja in odloča zlasti o funkcionalnem izobraževanju na seminarjih, tečajih, simpozijih in podobno, odloča o specializaciji in praksi, odobrava šolanje ob delu na stroške delovne organizacije po razpisu šolanj, odobrava šolanje izven razpisa, odobri plačani študijski dopust do 10 dni na leto delavcu, ki se šola na lastne stroške, odobri delavcu na njegovo prošnjo skrajšan delovni čas, odobri delavcu prerazporeditev časa, odloča o vračilu stroškov šolanja, kadar delavec ni izpolnil prevzetih obveznosti v zvezi z izobraževanjem.

— Odbor tudi izpelje celoten postopek v zvezi s kršitvijo delovne obveznosti ter delavcu izreče ustrezen ukrep, odloči o odstranitvi delavca z delovnega mesta ali iz TOZD, odloča o zadevah, ko delavec povzroči škodo temeljni organizaciji.

— Odbor odloči o prenehanju lastnosti delavca v združenem delu ter določi rok, kolikor mora delavec še ostati na delu v TOZD.

DELOVANJE ODBORA

Zadeve iz svoje pristojnosti opravja odbor, kakor tudi vsi ostali organi upravljanja, na sejah. Zaradi specifičnosti zadev, ki spadajo v pristojnost odbora in pa dejstva, da te zadeve zahtevajo redno in tekoče obravnavanje in sklepanje, je tudi delovanje odbora specifično. Seje odbora so namreč dvojne — tedenske in mesečne. Na tedenskih sejah, ki so vsak petek, odbor odloča zlasti o tem, katerim novim delavcem se odobri pridobitev lastnosti delavca v združenem delu ter o prenehanju lastnosti delavca v združenem delu, medtem ko na mesečnih sejah odbor obravnava vse ostale zadeve iz svoje pristojnosti.

Da bi bile odločitve odbora ustrezne in strokovno pravilne, odbor deluje v sodelovanju z ustreznimi strokovnimi službami. Že samo površno naštevanje zadev, ki spadajo v pristojnost odbora, pa kažejo na to, da morajo člani odbora, da bi lahko v redu opravljali funkcijo, ki so jim jo poverili delavci temeljne organizacije z izvolitvijo v ta organ, tudi sami vedeti, kako naši samoupravni akti urejajo zadeve, ki jih obravnavajo in o njih skepajo. Zlasti morajo poznati samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu, ki predstavlja glavni temelj njihovemu delu in odločanju, ter samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in samoupravni sporazum o izobraževanju in štipendiranju.

Člani odborov se morajo truditi, da bi vse njihove odločitve bile ustrezne in pravilne, s čimer bodo najbolje opravičili zaupanje, ki jim je bilo izrečeno z izvolitvijo v ta organ. Ne smemo namreč pozabiti, da je z opravljanjem samoupravljalskih funkcij zvezana odgovornost nasproti delavcem TOZD za vse sprejete odločitve.

Jana ŠNUDERL, dipl. iur.

INOZEMSKA STROKOVNA REVIJA

V letošnji januarski številki angleške strokovne livarske revije »FOUNDRY TRADE JOURNAL« je izšel obsežen članek o litostojskih livarnah. Napisal ga je C.Mc Combe — glavni urednik revije, ki si je v lanskem letu osebno ogledal našo delovno organizacijo, pri čemer so ga kot livarskega strokovnjaka, livarne še posebej zanimale. Članek je izšel kot vodilni članek revije na 11 straneh s 16 priloženimi slikami, ki prikazujejo notranjost livarskih obratov, dele osnovne opreme, značilne velike ulitke in modele, predvsem pa značilnosti proizvajalnih postopkov, za katere meni, da so zanimivi za britanskega bralca revije.

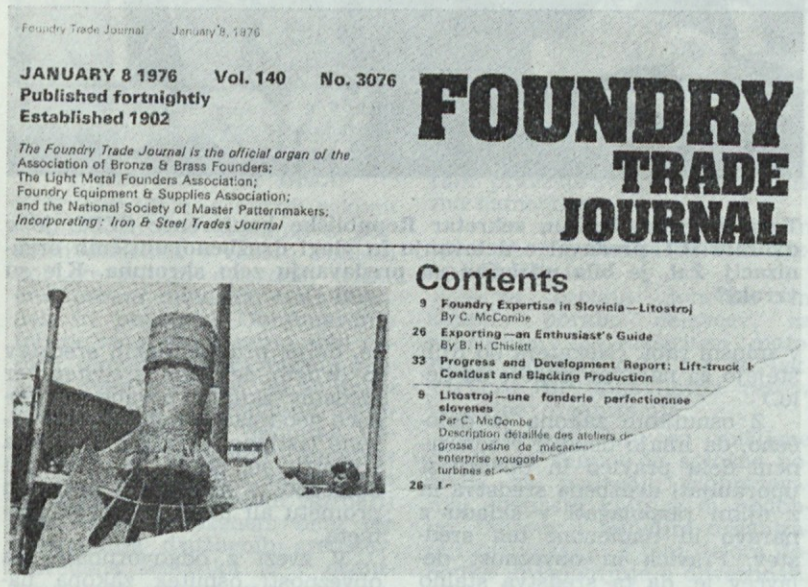

Foundry Trade Journal January 8, 1976

JANUARY 8 1976 Vol. 140 No. 3076
Published fortnightly
Established 1902

The Foundry Trade Journal is the official organ of the Association of Bronze & Brass Founders; The Light Metal Founders Association; Foundry Equipment & Supplies Association; and the National Society of Master Patternmakers; Incorporating: Iron & Steel Trades Journal

FOUNDRY TRADE JOURNAL

Contents

9 Foundry Expertise in Slovinia—Litostroj
By C. McCombe
26 Exporting—an Enthusiast's Guide
By B. H. Chislett
33 Progress and Development Report: Lift-truck
Coaldust and Blacking Production
9 Litostroj—une fonderie perfectionnee slovenes
Par C. McCombe
Description détaillée des ateliers de grosse usine de mécan enterprise yougosl turbines et
26

Revija Foundry Trade Journal objavlja od časa do časa podobne opise vzornih livarn, v glavnem britanskih in le izjemoma izozemskih, tako da objava tega članka na takem mestu in v takem obsegu, s tako podrobnim opisom pomeni za Litostroj in naše livarje lepo priznanje, za naše proizvode pa pomembno priporočilo, zlasti na tujih trgih.

Prvič v zgodovini je bila opisana jugoslovanska livarna v tuji literaturi. Do sedaj še nobena slovenska in ne jugoslovanska livarna, ne pred in niti po vojni, ni bila v tuji strokovni literaturi nikoli deležna take pozornosti.

To, kar je v članku pokazano, pa je delo naših ljudi. Tehnološki postopki so razviti za nas in prilagojeni našim možnostim in pogojem, temeljijo pa na domačih surovinah. Zaradi pomanjkanja potrebne opreme in nekaterih drugih pogojev je vse preveč improvizacije in tveganja, česar pa avtor članka seveda ni mogel videti. Mc Combe je videl le postopke in rezultate dela, po njih je sodil in te je opisal. Ni mogel vedeti, s kakšnimi težavami se borimo (npr. v jeklolivarni zaradi preobremenjevanja obločnih peči pri izdelavi težkih ulitkov za turbinske lopate, gonilnike), da bi dobili visoko zahtevne izdelke, enakovredne ulitkom uveljavljenih tujih proizvajalcev.

Radi bi vas seznanili z vsebino članka:

Foundry Expertise in Slovinia

LITOSTROJ

Hydraulic turbines have been built in the Yugoslavian province of Slovinia for over 125 years. During that time the industry has become centred on the most portant city in the region, con-

VRHUNSKO LIVARSKO ZNANJE V SLOVENIJI LITOSTROJ

Uvodoma je avtor navedel nekaj podatkov iz zgodovinskega razvoja proizvodnje turbin v Slovenji in v Litostroju posebej. Pri tem poudarja visoko stopnjo kvalitete litostrojskih izdelkov, ki jih navaja po vrsti, in najsodobnejšo proizvodno tehnologijo, ki jo postavlja na isto raven kot kjerkoli v zahodni Evropi. Uporabo te pa omogočajo ulitki zelo visoke kvalitete in površinske čistosti. Zato ni nič čudnega, ko pravi, da je ena najvažnejših enot v podjetju tista, ki se ukvarja s proizvodnjo ulitkov iz jeklenih, sivih in legiranih litin iz niklja in kroma.

Pisec članka pravi: **»Treba je samo videti konstrukcijo teh vodnih turbin, da bi se prepričali, da so najvažnejše in večinoma visoko obremenjene komponente prav ulitki. Potreba po ulitih komponentah visoke integritete in velike dimenzijske točnosti se mora odražati v opremljenosti in v metodah proizvodnje, uporabljenih v obeh livarnah sive in jeklene litine.«**

Osnovna tehnika oblikovanja temelji na uporabi samostrjujočih furanskih smolnih peskov z visokim odstotkom starega regeneriranega peska (86—92 %)!

Prav ta tehnologija omogoča preciznost in površinsko čistost ulitkov, skrajšanje proizvodnih časov in zmanjšanje števila visoko kvalificiranih livarjev, ki jih primanjkuje v Litostroju prav tako kot v Angliji.

Značilno je, da v Litostroju že od vsega začetka, to je od leta 1968 naprej, uporabljamo ta postopek tudi za forme in ne samo za jedra, v čemer smo bili med pionirji tega postopka v svetu. Da je bila naša odločitev in pot pravilna, dokazujejo dejstva, da se ta tehnologija v zadnjih letih po svetu naglo širi kljub razmeroma visoki ceni veziva. Z uporabo regeneriranega peska in zmanjšanjem odstotka pesku dodatne smole pa je uporaba tega postopka več kot utemeljena. Gotovo pa je, da je ravno ta tehnologija rešila obstoj naše livarne sive litine zaradi pomanjkanja livarskih kadrov in nizke produktivnosti klasičnega načina formanja in izdelave jeder. Dobro je vedeti, da smo v začetku uporabljali izključno uvožena veziva (smole in katalizatorje) in da smo takrat morali dodajati na količino peska od 2,5 % do 3 % smole. Uvažali smo celo precejšnje količine livarskega peska.

Od takrat pa smo osvojili delo z domačimi smolami in katalizatorji, zmanjšali smo porabo livarskega peska (za 7.000 ton letno) v taki meri, da nam ni potrebno ničesar več uvažati, zlasti ker smo tudi ustrezne livarske premaze začeli proizvajati v Jugoslaviji. Porabo smole smo zmanjšali skoraj za polovico na približno 1,5 % v jeklolivarni, jedrarni in formariji sive livarne, kar je preseglo vsa naša pričakovanja. V oblikovalnici sive litine pa delamo z mešanicami, ki jim dodajamo le 7 do 8 % novega peska, kar je praktično le toliko, da pokrijemo izgubo peska v procesu. To je v praksi redkost, ker se giblje dodatek novega peska za tako velike in odgovorne ulitke večinoma od 20 do 50 %. To navajam v pojasnilo, zakaj je avtor članka pokazal toliko zanimanja in priznanja našemu načinu dela, proizvodnim sredstvom in materialom, saj si med drugim izdelave turbinskih gonilnikov in mnogih drugih ulitkov (dieselski motorji) brez tehnologije smolnih samostrjevalnih mešanic ne moremo več zamišljati (zaradi točnosti dimenzij in zmanjšanja površinskih napak ulitkov).

Avtor v nadaljevanju opisuje to pomembno jugoslovansko livarno. Začne z opisom livarne sive litine in specialne litine z vsemi karakterističnimi podatki:

SMOLNA VEZIVA

Posebno poglavje je namenjeno tehnologiji formanja od vrste in virov oblikovalnega peska (s poudarkom na domačih surovinah) do tipov uporabljenih smol. Ponovno navaja oblikovanje v regeneriran pesek in vzroke, zakaj smo opustili ostale mešanice, naravni glinasti pesek, CO_2 postopek in samostrjevalna olja.

Nato navaja opis opreme, ki je angleškega izvora (kontinuirni mešalci, vibracijska miza, regeneracijska naprava s hladilnikom za pesek). Obenem pove, da imamo namen v prihodnje nabaviti tudi Fordathov prevozni mešalec za direktno polnjenje kalupov, kar bi sprostilo žerjavni transport in še precej zvečalo produktivnost oblikovalnice.

V tem poglavju opiše tudi principe dovoza in notranjega transporta peska do silosov in mešalcev ter načine izgradnje modelov. Tu se mu dozdeva nekoliko bogata uporaba lesa, vendar je to potrebno, ker je večina modelov trajnega značaja in se po njih izdelani ulitki ponavljajo iz leta v leto. Zaradi delovanja zračne vlage bi se modeli v skladišču deformirali oziroma zvili, če bi bili prešibko dimenzionirani, po drugi strani pa jih jemljejo iz togih form in ne iz svežih (kot pri klasičnem postopku) ter so zato močneje obremenjeni.

Ko opisuje jedrarno, opozarja na prednost jedrnih armatur, vezanih in varjenih iz betonske žice, ki jih je opazil v obeh livarnah.

Pozornost so mu vzbudili tudi vložki iz stiropora, ki se dodajajo v forme in jedra zaradi večje stisljivosti.

JEDRNE MEŠANICE

Tudi mešanicam jedrarskih peskov je posvetil posebno poglavje. Navaja različne mešanice za specifične namene — od furanskih, preko oljnih do nekaterih klasičnih, ki so se obdržale iz tradicije. Opisan je tehnološki proces in organizacija izdelave furanskih jeder na vibracijski mizi in zaključenih valjčnicah, principi barvanja z vodnimi premazi, paletizacija težkih jeder in uskladiščenje palet v regalih.

V poglavju o polmehanizirani livarni sive litine je opis glavnih posebnosti in principov postopka. Fotografija kaže pogled na opremo priprave in distribucijo peska, ki je jugoslovanskega izvora (kot avtor posebej poudari).

Tudi opremo talilnice je pozitivno ocenil. Opazil je dobro urejeno, oziroma vodeno skladišče vložnega materiala. Pozornost vzbuja Brown-Boverijeva thyristorska indukcijska peč in za proizvodnjo jeklenih litin neobičajna uporna bobnasta elektro peč EFCO.

VISOK NIVO VZDRŽEVANJA REDA IN ČISTOČE V LIVARNI

»Obhod livarne je napravil poseben vtis — povsod izjemna čistoča pri večini opreme in na delovnih področjih. Takšno stopnjo čistoče je redko videti pri delu individualnega tipa na tem nivoju. Zares, tako dobro pometena in očiščena prahu so bila področja okrog nekaterih mešalcev peska ob koncu izmene, da bi bilo težko ugotoviti, da imajo pesek ali tekoča veziva kakršnokoli vlogo v proizvodnji ulitkov.

To pa velja za notranje zidove zgradbe same, ki verjetno

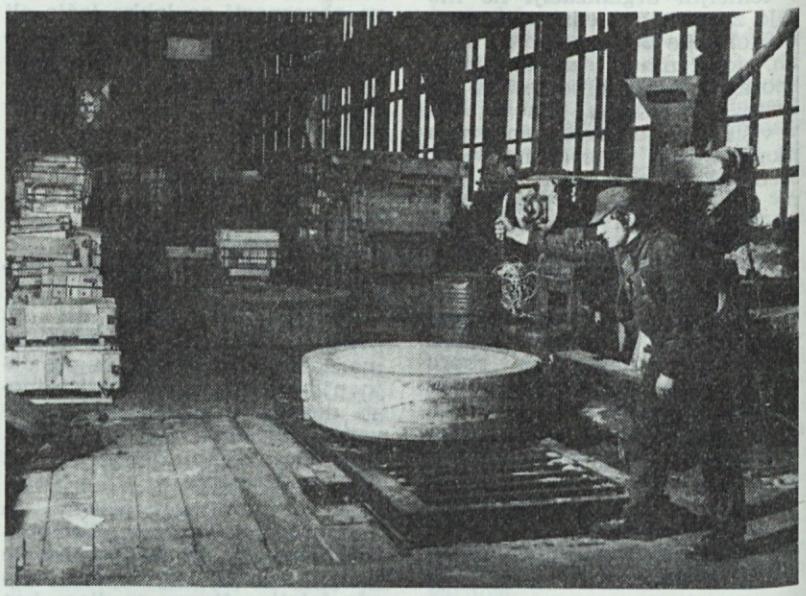

Jedrarna z mini-mixom, vibracijsko mizo in jedrovniki na valjčnicah za jedra iz furanskih smol

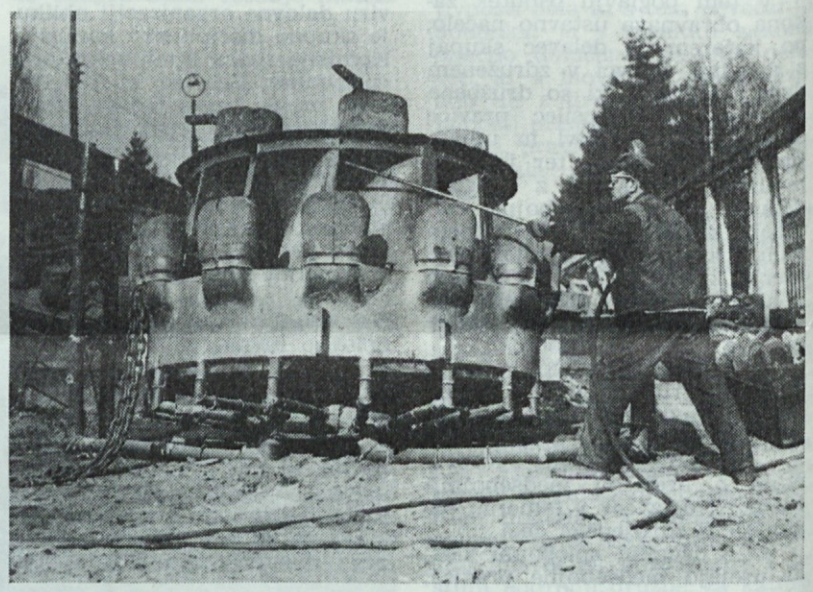

Gonilnik za HE Crystal Dam v ZDA

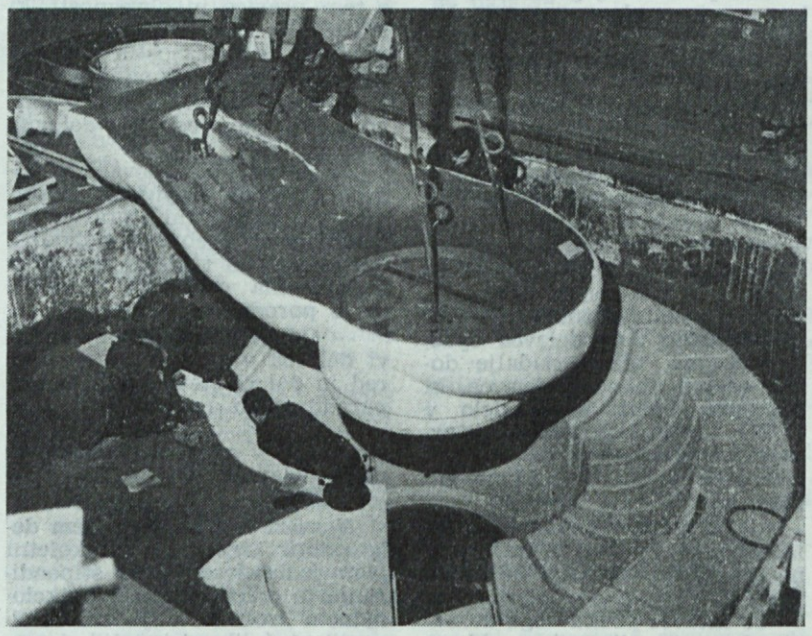

Sestavljanje forme za težak ulitek črpalke (za Šoštanj), izdelane iz furanske smole

O NAŠIH LIVARNAH

niso bili prebeljeni od takrat, ko je bila livarna sezidana,« je navedeno v nadaljevanju.

Človek ne bi mislil, kakšen vtis naredita na obiskovalce red in čistoča. In res je tudi, da sta red in čistoča predpogoj uspeha. V delavnici, kjer vlada red, bo tudi kvaliteta dela zagotovljena. To dokazujejo izkušnje. Isto velja za storilnost. Zato je potrebno in se izplača uvesti in vzdrževati na delovnih mestih red in čistočo, pa če je še toliko dela. Res pa je tudi, da je v livarni to težje zagotoviti kot v drugih obratih. Tudi pri nas ni bilo vedno tako. Pred mnogimi leti je takratni obratovodja sive livarne odgovoril generalnemu direktorju, ki je omenil, da bi bilo treba v livarni malo več reda, takole: »Tovariš direktor, v livarni ne more biti reda, če se dela!«

Takrat skozi livarno ni bilo določenega prehoda oziroma poti. Livarji so čebeli okrog kupov peska, ki so jim ga nasejali, kjer je bil pač prostor. Centralne priprave peska ni bilo. Veliko let je minilo, da smo uspeli stanje spremeniti. Zato smo livarji tem bolj veseli takega priznanja izpod peresa izkušenega in razgledanega strokovnjaka, sedaj ko smo sami že pozabili, kako je bilo v livarni včasih.

Vendar pa še mnogokje ni tako urejeno in čisto, kot bi moralo biti. Temu vprašanju je potrebno v prihodnje posvetiti več pozornosti kot doslej.

Veljalo je mnenje, da livarne ni mogoče prebeliti, zato je bila v času Mc Combovega obiska črna. Dva meseca kasneje je bila že prebeljena. Ta kritika bi takrat odpadla in dobili bi najbrž še eno priznanje več.

LIVARNA JEKLENE LITINE

Opis splošnih karakteristik, kapacitete, opreme in vrst litin oziroma jekla, ki jih proizvaja.

Pri tem navaja, da so morda najspektakularnejši ulitki izdelani v tem oddelku litostrojskih livarn Francisovi tekači in Peltonovi gonilniki.

V reviji je objavljena slika gonilnika Cristal Dam v surovem stanju. Tudi v tej livarni sloni glavna formarska tehnika na pesku, vezanem s furansko smolo z zelo visokim odstotkom furfurilnega alkohola, da bi se preprečila pristojnost dušika, ki bi sicer povzročal pri jeklu nastanek pinholnih mehurčkov na ulitkih. Vendar uporabljamo tradicionalne šamotne mase pri zelo masivnih ulitkih ali takih, ki so kot npr. diski za cementne mline, izdelani s pomočjo šablone. Opisan je način dela s furanskim peskom, ki se dostavlja k formam s pomočjo dozirnih sklepov. Poleg kremenčevega peska se uporablja kot modelni ali površinski pesek tudi kromitni pesek. V reviji je opisana tudi talilnica, izvor peči, (reparacije) in čistilnica, kjer je posebej omenjena poraba arc/air postopka za rezanje napajalnikov. Tu razen žerjavov, žarilnih peči in Whelabratorjev ni navedena druga oprema, ker je ni, pač pa je omenjen naš namen, da postavimo novo čistilniško halo. Sedaj se namreč grobo čiščenje odvija na prostem ob vsakem letnem času. Na drugi strani pa želimo pojačati grobo obdelavo in brušenje ulitkov za turbinsko proizvodnjo. Med impozantnimi ulitki iz jeklene litine, katere slike so v članku objavljene, je tudi ulitek čelne stene cementnega mlina s tole obrazložitvijo:

»Površina ulitkov izdelanih v litostrojskih livarnah je odlična, po kateremkoli standardu bi jo ocenili.«

Popravilom ulitkov je namenjen poseben odstavek, ker je bil avtor slučajno navzoč pri vročem varjenju ulitka. Zelo pohvalno ocenjuje sposobnost varilcev in tehnologijo varjenja ter pripominja, da navajanje popravljanja ulitkov nima namena prikriti dejstva, da se ulite komponente, ki jih je pisec članka videl, ko so zapuščale livarno, bile visokokvalitetne. Površinsko čiščenje je bilo odlično in nikjer ni bilo pripečenega peska, krast, šivov ali drugih površinskih napak.

Urednik Mc Combe je na kratko pohvalno ocenil tudi kontrolo in neporušno testiranje in meni, da je naša služba kvalitete opremljena tako, da lahko zadosti vsem standardnim zahtevam prevzemalcev x—γ, ultrazvok, magnetoflux...

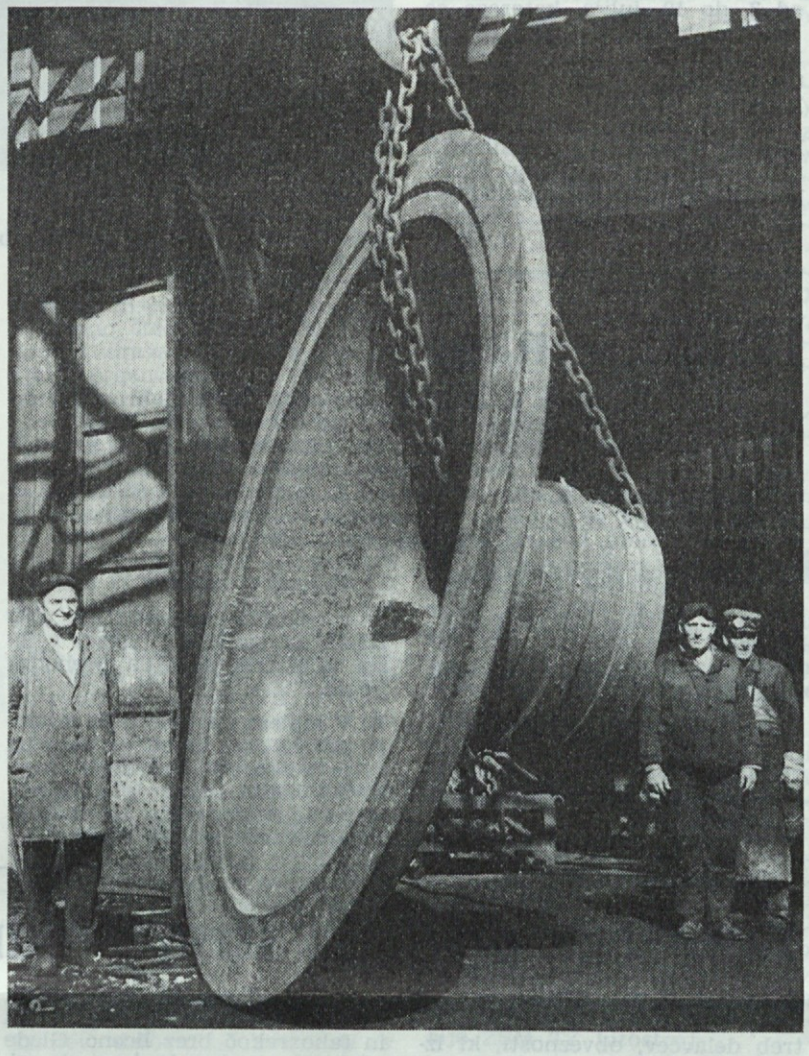

Težek ulitek iz jeklene litine za čelno steno cementnega mlina izdelan po cenenem načinu s šablono. Kvaliteta površine ulitkov izdelanih v Litostroju je odlična glede na kakršenkoli standard... Originalni tekst: The surface finish of castings made in the Litostroj works would appear excellent by any standard

IZDELAVA MODELOV

Modelna mizarna je po njegovem mnenju eden najzanimivejših obratov livarn. Navaja, da se na modelih pozna strokovnost modelnih mizarjev že po tem, kako je les vezan, da se ne bi prehitro zvil pri spreminjanju vlažnosti zraka. Avtor se nato spusti v tehnološke detajle izdelave modelov, nato pa opiše postopek sušenja surovega lesa v treh parnih sušilnicah. Opazi tudi kontrolne vzorce sušilnih preizkusov.

Postopek sušenja je bil zanj zanimiv predvsem zato, ker je v Angliji redkost, da bi imela modelna mizarna lastno sušilnico. Pripravi lesa oziroma predobdelave lesa je namenjen poseben odstavek z opisom dela. Modelna mizarna se mu zdi dobro osvetljena, zelo čista in urejena. Leseni pod je sproti pometen, tako, da na njem ni žaganja in odrezkov.

Poleg strojev — univerzalnih rezkarjev, žag, stružnic in skobeljnikov, je opazil tudi ročne obliče, kar je dokaz, da modelni mizarji niso pozabili svoje osnovne poklicne veščine, ki je pri izdelavi modelov tako potrebna. Sledi opis načinov izdelave jedrovnikov in modelov, ki jih je opazil v delu ali v skladišču ali v livarnah. Omeni tudi, da uporabljamo lake čisto drugačnih barv kot v angeških livarnah in da uporabljamo modelne lake celuloznega tipa.

KONSTRUKCIJSKO VARJENJE IZ ULITIH DELOV

Ob koncu navaja avtor kot posebno zanimivost še primer zavarjanja velikega Francisovega gonilnika iz ulitih delov. **»To omogoča izdelavo komponent, ki so bodisi pretežke za ulitje ali imajo preveč zapletene oblike za normalen postopek in ki presgajo materialne možnosti litostrojskih livarn.**

S tem je podano priznanje tudi vrhunskim strokovnim sposobnostim naše pločevinarne, ki je sicer avtor, urednik livarske revije, ni posebej opisal.

Članek sklene takole: **»S tem je končan pregled oziroma ocena neke moderne jugoslovanske livarne. Videli smo, da je proizvodnja in kvalitetna kontrola sodobno opremljena z vsem potrebnim, tako kot nekatere vodilne livarne v Veliki Britaniji, ki proizvajajo individualne in maloserijske ulitke.**

Kljub srečevanju istih problemov, ki jih imajo tudi tamkajšnje livarne pri preskrbovanju s kvalificiranim in nekvalificiranimi delavci, Litostroj tekoče proizvaja ulite komponente odlične kvalitete in visokega standarda površinske čistosti.«

Menim, da članku ni kaj več dodati. Gotovo pa je, da bo mnenje uglednega angleškega lista in njegovega urednika imelo ugoden vpliv na zunanjem trgu za litostrojske turbine in druge izdelke, katerih bistveni sestavni deli so ulitki. Boljše reklame za naše izdeke si res ne bi mogli želeti.

Zvonimir Gorjup, dip. ing.

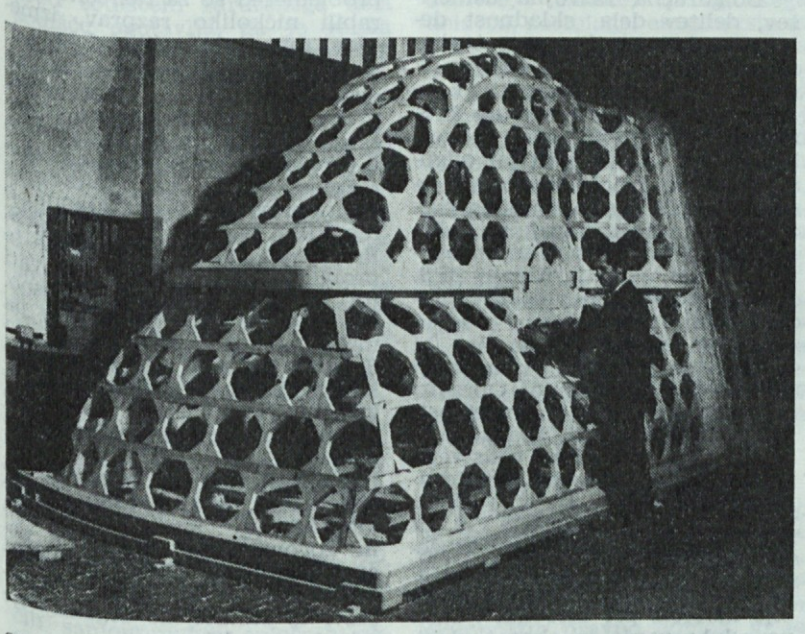

Skeletni model za ohišje Peltonove turbine

Naši ulitki na 20. mednarodnem sejmu tehnike v Beogradu

Mednarodni beograjski sejem tehnike je letos praznoval 20-letnico svojega obstoja. Ta jubilej so želeli organizatorji tudi posebej poudariti in so obiskovalce presenetili s prijetno novostjo.

V manjših paviljonih sejma so priredili specializirane razstave posameznih industrijskih panog, ki bi se sicer kar izgubile v morju razstavljene motorizacije in elektronike. Tudi sejemska publicistika in reklama je nenehno opozarjala na te razstave.

Ob tej priložnosti so izročili svojemu namenu tudi največji paviljon, ki je bil zgrajen v pičlih devetih mesecih in je vzbujal zaradi svojih veličastnih dimenzij in drzne konstrukcije resnično pozornost obiskovalcev.

Hala 8 je bila posebej namenjena livarstvu. Tujci — Danci in Italijani — so z avtomatskimi napravami demonstrirali masovno proizvodnjo manjših ulitkov iz sive litine. Združenje »Centrozap« je imelo največji paviljon med tujci. Razkazovali so vse, kar poljska strojna industrija izdeluje za livarske potrebe.

Tudi proizvajalci vezivnih smol, raznih posipov, eksotermnih sredstev, izolacijskih oblog in drugih livarskih pripomočkov, so bili na sejmu krepko zastopani. Na tem področju je bilo opaziti številne novosti. Skoraj vsako podjetje — domače ali tuje — je razstavljalo, če že ne čisto novih stvari, pa vsaj razne nove inačice že znanih proizvodov. Ni bilo težko opaziti, da domači proizvajalci prav nič ne zaostajajo za tujimi.

Litostrojska livarna je razstavljala preko 30 eksponatov. Obiskovalci so si lahko ogledali raznovrstne ulitke od malih rešetk iz ognjaodporne jeklene litine pa do 10-tonske glavine za ladijsko krmilo. Presenetilo me je, ko me je predstavnik delovne organizacije PRODUKTKOOP iz Beograda prosil, naj mu svetujem, kje bi lahko naročil dvodelni zobati venec premera 5600 mm iz jeklene litine.

»Vsaj ulitek bi rad nekje naročil, pa ne vem, kam bi se obrnil,« je dejal. Ko sem mu pojasnil, da je naša livarna ulila že precej takšnih zobatih vencev in da jih v Litostroju lahko tudi dokončno obdelamo, me je presenečeno gledal. Resnično nam je že naslednji teden poslal načrte!

Tudi neko uvozno-izvozno podjetje iz Srbije se je zelo zanimalo za naše možnosti izdelave izredno zahtevnih ulitkov za dieselske motorje V izvedbe. Poslali so nam kompletne načrte, katere že proučujemo.

Še več takih primerov bi lahko navedel. S tem želim samo povedati, kako napačno bi bilo, če se te razstave ne bi bili udeležili. Tega se zelo dobro zavedajo tudi druge slovenske in jugoslovanske livarne, saj je npr. livarna sive litine IMP iz Ivančne gorice imela še enkrat večji razstavni prostor kot mi, pa čeprav proizvaja le manjše serijske ulitke.

Nekateri proizvajalci zlitin iz lahkihkovin še vedno uporabljajo talilne lonce iz keramike; litoželezne pa so doslej uvažali. Sploh niso vedeli, da jih ulivamo mi iz posebne sive litine in da imajo zato naši lonci znatno daljšo življenjsko dobo. Manj zanimanja pa je bilo za težje ulitke za ladjedelništvo, nedvomno je to posledica znanih težav, katere tarejo tovrstno industrijo doma in po svetu.

Naš proizvodni program je jugoslovanskim ladjedelnicam dobro poznan, saj že več kot dvajset let delamo ulitke zanje. Zato računamo, da bo po spremembi konjunkturnih razmer ponovno prišlo do večje poslovne živahnosti.

Nove proizvodne kapacitete pa gradijo tudi proizvajalci črpalk in armatur iz nizkoogljičnih, visokolegiranih Cr-Ni specialnih litin. Po njihovih izjavah vlada na tem področju še vedno močna konjunktura doma in v tujini. Zanimali so se za možnosti izdelave takšnih ulitkov pri nas. Pri tem je še posebej zanimivo dejstvo, da gre pri naročilih za takšne ulitke običajno za večletne aranžmaje, da gre za standarde, tipizirane proizvode, ki običajno niso podvrženi nenehnim konstrukcijskim spremembam in da bi z nekaj dodatnimi sredstvi razmeroma hitro osvojili proizvodnjo in s tem angažirali na novo zgrajene kapacitete v naši livarni.

Razveseljiva je ugotovitev, da na vsaki takšni razstavi opazimo precej novosti na področju tehnologije in opreme. Precejšnje število jugoslovanskih livarn pa ima podoben proizvodni program, redkejši pa izdelujejo posamično zelo zahtevne ulitke, po katerih je vedno povpraševanje. Naš osnovni koncept, da smo in tudi ostanemo proizvajalci zahtevnih visokokvalitetnih ulitkov, je brez dvoma utemeljen in perspektiven, saj se doma in na tujem zelo zanimajo za takšne proizvode. Pomembno je le, da obdržimo ugled, ki ga imamo na tem področju.

A. Perko

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE

Zbor mladih delavcev SOZD ZPS

Ugotovitev, da je delo kordinacijskega sveta ZSMS ZPS v zadnjem letu skoraj zamrlo, je spodbudila mlade delavce naše delovne organizacije, da so začeli razmišljati, kao poživiti delo mladih v SOZD ZPS. Konkreten predlog je bil podan 4. aprila na seminarju v Bohinju, na katerega smo povabili tudi mlade iz članic ZPS.

Tu smo se dogovorili za skupen posvet, kar je bil tudi eden od sklepov tega seminarja.

Sklic zbora so mladi iz ZPS zaupali našemu koordinacijskemu svetu ZSMS.

Tako je bil 21. 5. 1976 sklican zbor v Litostroju, katerega so se udeležile delegacije mladih delavcev iz delovnih organizacij — članic SOZD ZPS (razen iz Agrostroja, Mlinostroja in Kladivarja).

Na tem posvetovanju smo obravnavali dve točki dnevnega reda:

1. Razgovor o delu OO ZSMS ZPS

2. Konstituiranje sveta ZSMS ZPS.

O delu mladih so spregovorili delegati vseh prisotnih delegacij. Opisali so organiziranost v njihovih sredinah, deo in probleme, ki se pojavljajo v posameznih osnovnih organizacijah. Izkazalo se je, da je v nekaterih OO ZSMS delo dobro organizirano, medtem ko v drugih OO ZSMS ne delajo skoraj nič.

Problem je predvsem v delu komisij in v usklajenosti z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami, kakor tudi s strokovnimi službami organizacij združenega dela, ki so premalo pozorne do sklepov in pripomb osnovnih organizacij ZSMS.

Glede na učinkovito razpravo in glede na probleme, ki so se med razpravo pokazali, je zbor mladih delavcev sprejel določena stališča in sklepe:

1. Z ozirom na to, da se zbora niso udeležile delegacije OO ZSMS iz Agrostroja, Mlinostroja in Kladivarja, naj le-te obravnavajo družbenopolitične organizacije posameznih delovnih organizacij, o tem pa bo treba spregovoriti tudi na nivoju ZPS. Prisotne delegacije so menile, da je obsojanja vredna njihova nezainteresiranost in neudeležba na zboru, kljub temu, da so jih pismeno obvestili in se pogovarjali po telefonu.

2. Delegati menijo, da je na nivoju SOZD ZPS zaživela le konferenca sindikata, in ji mladi delavci dajejo vsa priznanja za skupne akcije, ki jih je do sedaj izpeljala.

3. Delegati OO ZSMS ZPS so dali pobudo, da se v prihodnjem obdobju organizira I. srečanje mladih delavcev ZPS. Na njem naj bi se delavci spoznali med seboj, organizator pa naj bi pripravil kratek kulturni in športni program. Prvi zbor naj bi bil v Mariboru, Novi Gorici, Trbovljah ali v Ljubljani.

4. Vsa glasila članic SOZD ZPS je treba pošijati vsem OO ZSMS in KS ZSMS v okviru ZPS.

5. Vse sklepe zbora naj bodoči KS ZSMS ZPS vnese v svoj akcijski program, ta pa mora biti skupek vseh akcijskih programov posameznih OO ZSMS.

6. KS ZSMS ZPS naj v bodoče pomaga pri poživitvi dela v tistih OO ZSMS, ki so neaktivne, in naj usklajuje delo z vsemi OO ZSMS ZPS.

Pod drugo točko so delegati pregledali osnutek pravil delovanja KS ZSMS ZPS in jih z nekaterimi pripombami sprejeli.

Domenili so se tudi za ustanovitev novega KS ZSMS ZPS, katerega bodo sestavljali po trije delegati iz vsake delovne organizacije. Do ustanovne seje pa naj vsaka OO ZSMS evidentira možnega kandidata za predsednika in sekretarja, ki ju bodo izvolili na tej seji.

Kot zadnjo točko so obravnavali prvo konkretno akcijo mladih v ZPS. To je izlet v ČSSR od 3. do 10. julija, katerega se bodo udeležili mladi iz vseh članic SOZD ZPS. Dogovorili so se se o številu, o načinu in roku prijave.

Druga skupna akcija bo pohod v Dražgoše. O Organizaciji in izvedbi tega pohoda pa bomo poročali v eni izmed naslednjih izdaj našega internega glasila.

J. M.

Udeleženci športnih prireditev ob Dnevu mladih Šiškarjev s pridobljenimi pokali in priznanji

Pokal je naš

Mladina Litostroja je še enkrat potrdila svojo dobro športno pripravljenost. To izpričujejo številni pokali in visoke uvrstitve v posameznih športnih panogah oziroma tekmovanjih, ki so se odvijali v mesecu mladosti med šišensko mladino. V prejšnji številki našega glasila smo že objavili vest o IX. dnevu mladih Šiškarjev, v okviru katerega so potekala tekmovanja v namiznem tenisu, šahu, malem nogometu, košarki, kegljanju in streljanju:

Daleč najboljša je bila vsekakor naša OO ZSMS FI, ki je kar po vrsti pobirala najvišja mesta.

Poglejmo uvrstitev ekip iz te osnovne organizacije:

Šah: 2. mesto (4 točke)
Kegljanje: 2. mesto (4 točke)
Streljanje: 1. mesto (5 točk)
Namizni tenis: 2. mesto (4 točke)
Košarka: 4. mesto (2 točki)

Skupaj so dosegli 19 točk.

V skupni uvrstitvi je OO ZSMS FI zasedla 1. mesto v Šiški in s tem osvojila prehodni pokal.

V malem nogometu je ta ekipa ostala brez uvrstitve, zato pa se je toliko bolj potrudila ekipa iz OO ZSMS PI, ki je zmagovala po tekočem traku in osvojila 1. mesto in s tem tudi pokal.

Pohvaliti moramo tudi ekipo OO ZSMS IVET, ki je v kegljanju v izredno hudi konkurenci osvojila 5. mesto.

Ženska ekipa OO ZSMS SSP pa je v kegljanju osvojila 4. mesto. 4. mesto v kegljanju pa je osvojila ženska ekipa OO ZSMS SSP.

Svečana podelitev pokalov in diplom, katere smo se udeležili v velikem številu, je bila 28. maja v kinu Mojca. Misim, da so pokali in priznanja, osvojena na teh tekmovanjih, velika spodbuda za nadaljnje delo na telesnokulturnem področju. Dobra telesna pripravljenost pa je tudi eden od izredno pomembnih elementov ljudskega odpora in družbene samozaščite.

J. M.

Priprave na II. poletne športne igre

Kmalu po ustanovitvi ZPS se je konferenca sindikata odločila, da bo uvedla tradicionalne športne igre, ki naj bi bile vsako leto v izvedbi druge delovne organizacije. Prve poletne igre so bile v Novi Gorici 19. in 20. septembra 1975 v GOSTOL. Litostroj je dosegel v skupni uvrstitvi prvo mesto in prejel prehodni pokal, ki je še zdaj razstavljen v vitrini priv hodu v tovarno. Za ponovno osvojitev bo potrebno napeti vse sile in že sedaj začeti s pripravami v posameznih disciplinah.

Izvedbo drugih letnih športnih iger delavcev združene strojegradnje je prevzel Litostroj. Te bodo 18. septembra 1976 v Ljubljani.

Na konferenci sindikata ZPS je bilo odločeno, da tekmujemo v šestih disciplinah, delovne organizacije pa s pomočjo ankete vsako leto določijo discipline, v katerih bomo tekmovali. V letošnjem letu smo se odočili za: balinanje: kegljanje, mali nogomet, namizni tenis, streljanje z zračno puško in šah.

Za navedeno tekmovanje smo že poslali razpis in pravila vsem delovnim organizacijam ZPS. Prijave bomo sprejemali 15. junija 1976, konec junija pa bomo žrebali za posamezne discipline.

Za izvedbo II. poletnih športnih iger ZPS v Litostroju so zadolženi naslednji tovariši:

Pokrovitelj: Marko Kržišnik, dipl. ing.
Organizator: Konferenca sindikata TZ Litostroj
Prireditveni odbor:
Ivan Sabol — predsednik
Vukosav Živkovič — podpredsednik
Tone Erman — organizator otvoritve dela
Josip Fileš — član
Boris Tertnik, ing. — vodja tekmovanja
Marjan Lesar, ing. — koordinator sprejema, prehrane in splošnih informacij
Mate Lemič — organizacija prevoza in drugih tehničnih opravil
Ivan Elikan — propaganda

Tehnično vodstvo v posameznih disciplinah je:

Janko Fonda — balinanje
Bojan Ostanek — kegljanje
Aleksander Kompoš — mali nogomet
Rajko Šabec — namizni tenis
Dominik Komel — streljanje
Ivan Kobler — šah

Litostroj kot največja delovna organizacija v ZPS bo skušal opravičiti zaupano nalogo z dobro pripravo in uspešno izvedbo teh iger.

Poleg sodelovanja na ekonomskem, tehnološkem, družbenopolitičnem področju naj bodo športne igre tiste, ki pomagajo rušiti pregrade in utrjevati prijateljske vezi za čimboljše sodelovanje pri našem vsakdanjem delu.

Boris Tertnik, ing.

Združena podjetja strojegradnje

(Nadaljevanje s 1. strani)

treb delavcev, obveznosti, ki izhajajo iz združenega dela, samoupravnega povezovanja na osnovi skupnih potreb in interesov ter iz smernic družbenih dogovorov.

V zvezi s tem moramo poudariti, da imamo pri nekaterih organizacijah in posameznikih še vedno opraviti s staro miselnostjo, saj nekateri še niso dojeli pomena in vsebine družbenega načrtovanja po ustavi in zakonu. Vse temeljne oziroma enovite organizacije združenega dela še niso sprejele samoupravnih sporazumov o temeljih načrta razvoja za razdobje 1976—1980, nekatere so sprejele nekakšne načrte po starem kopitu, nekatere pa še nič. Delavski svet ZPS je na svojem zasedanju dne 27. februarja dal v razpravo osnutek samoupravnega sporazuma o temeljih načrta razvoja ZPS za razdobje 1976—1980 in prihodnji delavski svet bo na svojem zasedanju še razpravljal o predlogu tega sporazuma.

V njem so nakazane glavne usmeritve v razvoju ZPS in o možnostih rasti proizvodnje v tem srednjeročnem razdobju.

Pod dolgoročnim programom razvoja ZPS razumemo tista prizadevanja, ki naj v okviru danih možnosti in na podlagi dosedanjih izkušenj in dosežkov posameznih organizacij združenega dela ZPS ob uporabi dosežkov znanosti in tehnike omogočijo doseči ZPS kot celoti kakor tudi posameznim njenim delovnim organizacijam tako proizvodnjo po obsegu, kvaliteti in izboru, ki bo zmožna pokrivati večji del povpraševanja po tovrstnih strojih in opremi pri nas ter nastopati v mednarodni delitvi dela in v deželah v razvoju. Brez dvoma so skoraj vse delovne organizacije ZPS v svojem dosedanjem razvoju dosegle, kljub težavam, s katerimi so se skoraj vsak dan srečavale, precejšnje uspehe. Toliko bolj je upravičeno pričakovati, da bodo sedaj združene ta svoj razvoj uspešnejše in hitreje dosegale, posebno z ozirom na to, da imajo svoj razvoj zasnovan na svoji razvojno raziskovalni dejavnosti in tako rekoč brez licenc. Glede na to, da je dosedanja proizvodnja le deloma razvojno raziskovalno intenzivna, bo pri razvoju ZPS nujno upoštevati, da se bo moral ta del proizvodnje postopoma večati in da bo materialno intenzivna proizvodnja le nujni dopolnilni del prve. Postopoma bo treba osvajati tehnologijo investitorjev (procesa proizvodnje strojev in naprav za proizvodnjo uporabnih dobrin) in tam, kjer so podani pogoji, prehajati na projektiranje in proizvodnjo kompletnih postrojenj na podlagi inženiringa.

Moramo pripomniti, da je predmetni samoupravni sporazum le okvir usmeritve in možnosti razvoja glede na dane pogoje trga in predvidene akumulacije. Ta samoupravni sporazum, ki naj najde svojo obliko v samoupravnem sporazumu načrta razvoja ZPS, je šele v pripravi in je seveda odvisen od usklajenosti načrtov vseh organizacij združenega dela ZPS. Načrt razvoja je tak:

Dolgoročna razvojna usmeritev, delitev dela, skladnost delovanja in vse druge sestavine združenega dela in sredstev v okviru ZPS morajo najti svojo ostvaritev v načrtu razvoja ZPS s terminsko določenimi obveznostmi in z določitvijo odgovornosti za izpolnitev posameznih nalog. Vsekakor pa smo prepričani, da če to ogromno nalogo dobro izpolnimo, smo zagotovili trden temelj razvoju ZPS. Veliko truda smo vložili v premagovanje težav v zvezi z združevanjem sredstev, kar naj bi naši samoupravni organizaciji počasi dajalo vsebino. Opraviti smo imeli z lastniško miselnostjo, nasprotovanji in špekulacijo, predno smo prepričali vodstvene strukture, da gre pri združevanju sredstev, ki so v vsakem primeru samo družbena, le za porazdelitev med člane združenja. Začuda pa je misel o združevanju sredstev dela amortizacije naletela pri delovnih ljudeh na odobravanje in skoraj plebiscitarno soglasje.

Namen združevanja sredstev dela amortizacije (skupne) je v tem, da se ustvarijo nova sredstva, ki bodo v prvi vrsti služila zagotavljanju lastnih sredstev tisti delovni organizaciji, ki je prisiljena zaradi socialne varnosti delavcev, ki pri njej združujejo delo, iti v neko naložbo. S tako združenimi sredstvi razpolaga delavski svet ZPS, ta pa izvedbo take naložbe poveri posebni komisiji, ki je odgovorna neposredno njemu. Predloge v zvezi s temi sredstvi pa daje delavskemu svetu izvršilni odbor na podlagi mnenja strokovnega odbora poslovodnega organa za investicije in naložbe, ki ima v ta namen poseben pravilnik, ki določa kriterije in prioritete vsake naložbe. Tako je delavski svet že odločil, da se od letos zbranih sredstev naloži 59,9 % v skupno naložbo delovni organizaciji Kladivar iz Žirov, ki mora zaradi socialne varnosti svojih delavcev nujno izgraditi nove obratne prostore. Zbiranje sredstev že teče in upamo, da bomo že prihodnji mesec lahko začeli z uresničevanjem te naložbe.

Nakazali smo samo nekatere probleme, ki so za razrešitev porabili ničkoliko razprav, izmenjav, mnenj in veliko dela.

Brez dvoma pa nenehno in stalno stoje pred nami ostali problemi oziroma odprta vprašanja, ki smo jih ali zastavili že v osnovnem samoupravnem sporazumu, ali jih pa odpiramo s samoupravnim sporazumom o temeljih načrta razvoja ZPS. Prepričani smo, da bomo vse te probleme rešili, samo reševati jih moramo začeti pravočasno. Pri reševanju teh problemov pa moramo imeti pred očmi eno dejstvo, da smo združenje enakopravnih delovnih organizacij, kjer ima vsaka svojo pravico do lastnega razvoja in obstoja. Ta pravica pa ne pomeni zanikanja razvoja sestavljene organizacije, ker razvoj na širši osnovi s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem lahko le pospeši razvoj in obstoj posameznih delovnih organizacij v sestavi te sestavljene organizacije združenega dela.

dr. Z. S.

DELO SODIŠČA ZDRUŽENEGA DELA

Opravljeno delo

V začetku leta 1975 je tudi za območje ljubljanske in zasavske regije začelo delovati prvostopno splošno sodišče združenega dela, ustanovljeno z zakonom o sodiščih združenega dela.

Temeljna naloga sodišča združenega dela je reševanje sporov na področju družbenoekonomskih in drugih samoupravnih odnosov v združenem delu.

Sodišče je v letu 1975 prejelo skupno 393 predlogov za uvedbo postopka; 355 predlogov so vložili delavci za varstvo svojih samoupravnih pravic, 37 predlogov so vložile organizacije združenega dela, en predlog pa družbeni pravobranilec samoupravljanja. Sodišče je rešilo 159 spornih razmerij.

Med spornimi razmerji, ki jih je obravnavalo sodišče, so predvsem tako imenovani delovni spori med delavci in njihovimi organizacijami združenega dela. Prevladujejo spori iz delitve osebnih dohodkov, spori v zvezi z ugotavljanjem kršitev delovnih obveznosti in izrekanje ukrepov, spori o razporeditvi oziroma premeščanju delavcev na delovna mesta ter spori v zvezi s prenehanjem lastnosti delavcev v združenem delu. Postopek pred sodiščem v posameznih spornih razmerjih je trajal od enega do šest mesecev, tako da je bilo leto 1975 zaključeno s 234 nerešenimi zadevami.

Vzroki za ne dovolj hitro in učinkovito delo pri reševanju spornih razmerij so predvsem v premajhni kadrovski zasedbi sodniških mest s sodniki z lastnostjo delavca v združenem delu, v dejstvu, da je bilo pred začetkom dela sodišča vloženih 113 spornih zadev, nadalje neizkušenost in končno nepripravljenost vseh sodnikov iz vrst občanov in delovnih ljudi, da bi učinkoviteje in hitreje reševali sporna razmerja.

Število podanih predlogov po posameznih občinah ljubljanske in zasavske regije je za primerjavo dokaj zanimivo, saj ugotovimo, da odpade samo na 5 občin mesta Ljubljane 299 zadev ali preko 76 % vseh zadev.

Sodišče je reševalo sporna razmerja tako, da je obravnavalo najprej nujne zadeve, zlasti take, kjer ne bi bilo mogoče učinkovito rešiti spora po večih mesecih ali kjer bi bila prizadeta družbena lastnina ali grobo kršene samoupravne pravice. K učinkovitejšemu delu sodišča bodo v prihodnje prispevali s svojim delom družbeni pravobranilci samoupravljanja, ki pa jih v letu 1975 (razen v občini Ljubljana-Bežigrad) ni bilo.

V začetku leta 1976 je bil za območje mestnih ljubljanskih občin, razen občine Bežigrad, imenovan družbeni pravobranilec samoupravljanja, ki je tudi že pričel z delom.

UGOTOVITVE OB DOSEDANJEM DELU

Ob pregledu oziroma analizi predlogov za uvedbo postopka pred sodiščem združenega dela sodišče ugotavlja, da je velika večina predlogov utemeljena in da je obstoj in delovanje ter intervencija samoupravnega sodišča nujno potrebna.

Med najpogostejšimi vzroki za nastanek sporov v združenem delu so zlasti pomanjkljivi samoupravni akti, pomanjkanje zakonodaje in samoupravnih splošnih aktov, nepoznavanje predpisov in samoupravnih aktov ter v določenih primerih tudi samovolja posameznikov ali vodilnih struktur. Sodišče je od začetka svojega dela vključevalo v postopke tudi predstavnike osnovnih organizacij sindikata, v večih primerih pa tudi predstavnike občinskih svetov zveze sindikatov, kar je mnogokrat prispevalo k hitrejši razrešitvi spornega razmerja, obenem pa je sodišče predstavnike osnovnih organizacij sindikata opozarjalo na potrebo po sprejetju manjkajočih samoupravnih splošnih aktov oziroma z njihovimi uskladitvami z zakoni ter družbenimi dogovori in s samoupravnimi sporazumi.

Najpogostejši in osnovni vzrok za opisano stanje v delovnih organizacijah je pomanjkanje ustreznega pravnega kadra, formalen pristop pri sprejemanju splošnih aktov ter premajhna angažiranost osnovnih organizacij sindikata v TOZD, ki bi se morala neposredno vključevati že v pripravo osnutkov sporazumov.

Med delavci, proti katerim je sprožen disciplinski postopek, je določeno število takih, ki s pomočjo zdravstvene službe zlorabljajo organizacijo z bolniškim staležem. Največkrat gre za primere, ko delavci samovoljno podaljšujejo praznike ali dopuste in pozneje svojo odsotnost z dela opravičijo s potrdilom o bolniškem staležu zdravnika v kraju bivanja. Delovne organizacije sicer zahtevajo takojšen pregled delavca oziroma verifikacijo zdravniškega spričevala pri zdravniški komisiji v kraju sedeža delovne organizacije, vendar je ta postopek večkrat dolgotrajen in neučinkovit, zato sodišče meni, da bi morali v okviru zdravstvenih organizacij zagotoviti stalno strokovno kontrolo nad delom zdravstvenega kadra in neposredno povezavo med zdravstvenimi organizacijami in organizacijami združenega dela, kajti le na ta način ne bi prihajalo do zlorabe pri priznavanju bolniškega staleža in škode iz skladov za osebne dohodke TOZD ter skupnosti zdravstvenega varstva.

V postopkih za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti v TOZD je največ nepravilnosti v tem, da se ne spoštuje načela zaslišanja prizadetega delavca, da ga ne vabijo vselej na obravnavo, da si ne zagotovijo mnenja osnovne organizacije sindikata in podobno.

Ugotovitev sodišča je še precej več, kot sem jih navedla, vendar menim, da sem zajela predvsem tiste, ki bi se lahko pojavile tudi v naši delovni organizaciji — seveda v primeru spora pred sodiščem združenega dela

ORGANIZIRANOST SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Posebnost pri delu sodišč združenega dela je v tem, da večino dela opravijo sodniki — neprofesionalci, sodniki, ki nimajo lastnosti delavca v združenem delu na sodišču.

Čeprav je med neprofesionalnimi sodniki največ diplomiranih pravnikov z opravljenim pravosodnim izpitom, pa med njimi najdemo tudi kvalificirane delavce, tehnike, pedagoškega delavca, sociologe, ekonomiste in celo doktorje znanosti. Pestra kvalifikacijska struktura zagotavlja hitrejše in ustreznejše razreševanje spornih razmerij, saj sodniki neprofesionalci poznajo razmere in možnosti v temeljnih organizacijah združenega dela, zaradi česar lažje odpravijo nastalo sporno razmerje, seveda ob upoštevanju določil pozitivnih predpisov.

Sodišče je v letu 1975 delovalo v začasnih zasilnih prostorih v Vilharjevi ulici, ki jih je dala na razpolago skupščina mesta Ljubljane. Od februarja 1976 sodišče deluje v novih prostorih na Celovški cesti 185.

PRAVNA POMOČ

Sodišče združenega dela nudi delavcem in občanom pri varstvu njihovih samoupravnih pravic v združenem delu in v samoupravnih interesih in drugih skupnostih pravno pomoč, ki je organizirana enkrat tedensko v popoldanskih urah (sreda).

Iz enoletnega dela sodišča združenega dela je razvidno, da bo nujno v vsaki občini organizirati družbeno pravno pomoč ne samo za delavce, temveč tudi za delovne organizacije, predvsem za organizacije sindikata v TOZD, saj se pogosto dogaja, da sindikalne organizacije svojih, z ustavo in zakonom določenih vlog ne uresničuje v celoti.

V letu 1975 je en naš delavec (Halil Haziri iz TOZD — Proizvodnja finalnih izdelkov) zahteval varstvo svojih pravic iz medsebojnih razmerij delavcev v združenem delu iz naslova prenehanja lastnosti delavca v združenem delu. Po izvedenem postopku je sodišče razrešilo sporno razmerje v korist delovne organizacije TZ Litostroj — TOZD — Proizvodnja finalnih izdelkov, saj je ugotovilo, da je bil izrečen ukrep ustrezen, glede na težo storjene kršitve.

Drugih primerov varstva pravic delavcev pri sodišču združenega dela ni bilo.

Irena Kosmač, dipl. iur.

OBISK PRI VOJAKIH IZ NOVEGA MESTA

Na povabilo vojakov iz Novega mesta smo si litostrojski mladinci ogledali postavitev pontonskega mostu preko reke Save. Vojaki so pokazali veliko veščine pri opravljanju svojih dolžnosti in dokazali, da v primeru potrebe še tako težko prehodna reka ne predstavlja nobene ovire. Po demonstraciji hitrosti in veščine smo se udeležili prijateljskega srečanja z vojaki. Ob tej priliki smo okusili tudi vojaške obroke, za katere moramo priznati, da so bili izvrstno pripravljeni.

Veseli in zadovoljni smo se priključili rajanju ob tabornem ognju, kjer smo vsi skupaj za slovo zaplesali še kolo.

Zahvaljujemo se vojakom in starešinam enote iz Novega mesta za prijetno popoldne z njimi.

Ivan Seljak

Kadrovska komisija ZSMS

Kadrovska politika je eno najpomembnejših področij v delovanju naše samoupravne socialistične družbe. Poglavitna naloga družbenopolitičnih organizacij in organov je v tem, da načrtujejo in usmerjajo aktivnost na tem področju ter zagotavljajo dotok novih kadrov.

Ena aktivnejših komisij pri koordinacijski konferenci ZSM Litostroj je prav kadrovska komisija.

Vrsta razprav v ZSM Litostroj in ostalih družbenopolitičnih organizacijah so dale številne pobude ter idejnopolitične osnove za načrtovanje sprememb in izpopolnitve dolgoročne kadrovske politike, iz katere izhaja tudi program kadrovske komisije ZSM TZ Litostroj.

Pri analizi dosedanjega dela mladine v Litostroju smo prišli do zaključka, da je potrebno najprej evidentirati vse mladince, ki so zaposleni v naši delovni organizaciji. Ugotovili smo, da je mladina zastopana z dobro tretjino in precejšnja večina teh mladincev je pripravljena delovati na vseh področjih aktivnosti v naši delovni organizaciji. Naredili smo popis članstva v OO ZSM ter vnesli vse važne podatke in želje teh mladincev v že prej pripravljeno kartoteko. S to kartoteko smo dosegli boljši pregled nad članstvom ZSM in po potrebi so nam podatki takoj dosegljivi. Kartoteko mesečno pregledujemo in izpopolnjujemo z važnimi podatki, kot so: dokončanje neke šole, seminarja ali pa dosega velikega priznanja na področju dela.

Pregledujemo in ocenjujemo delo delegatov v družbenopolitičnih organizacijah ter po potrebi predlagamo kandidaturo mladinskih delegatov v samoupravne organe in ostale družbenopolitične organizacije. Kadrovska komisija ZSM ima nalogo, da spremlja izobraževanje mladih in v sodelovanju z ostalimi komisijami pripravlja seminarje, katerih namen je: družbenopolitično izobraževanje mladih in s tem dvig idejnopolitične ravni samoupravljalcev. V letu 1975 smo imeli dva izredno uspela seminarja, in sicer v Trebiji in Bohinju, v letu 1976 pa izpopolnjevalni seminar ponovno v Bohinju. Prvi rezultati teh seminarjev se izražajo v povečani aktivnosti mladine in v večji zainteresiranosti mladih delavcev za družbenopolitično delovanje.

V pripravah za proslavo meseca mladosti smo organizirali v sodelovanju z ostalimi komisijami pri KS obširen program, ki bo zajel maj in junij: sprejem štafete mladosti, pohod po poteh partizanske Ljubljane, obisk vojakov v vojašnicah, prijateljska srečanja in pogovore z borci. 22. julija prirejamo tudi manifestativni pohod v Dražgoše. Takrat bomo formirali tudi stalno pohodno enoto in jo poimenovali po narodnem heroju Francu Leskošku-Luki.

V mesecu juniju pripravljamo izlet v ČSSR za vse mladince, ki so z dosedanjim delom dokazali, da so vredni zaupanja in sposobni prevzemati nase odgovorne naloge.

Zavedamo se, da smo mladi bodoči nosilci novih še zahtevnejših nalog, ki nas čakajo v naši delovni organizaciji in da bomo te naloge sprejeli pripravljeni, usposobljeni.

Ivan Seljak

Mladina Titu in maju

Na dan mladosti je bila v Kumrovcu v Domu borcev in mladine Jugoslavije javna radijska oddaja pod naslovom »Mladina Titu in maju«. Sodelovali so radijski centri iz vseh republik in pokrajin, in sicer: radio Skopje, Titograd, Priština, Beograd, Novi Sad, Sarajevo, domači radio Zagreb in radio Ljubljana. Vsak radijski center je pripravil svoj kulturno zabavni spored po enotnem načrtu. Tako je imel vsak radijski center v svoji ekipi po enega mladega pesnika, mladega inovatorja, mladega samoupravljavca, vojaka in pevce zabavne glasbe. Slovensko ekipo so pod vodstvom urednika mladinskih oddaj Jurija Holika sestavljali: pesnik Ivo Svetina, mladi inovator iz Polzele Anton Zupanc, redaktorica Miša Lesjak, napovedovalka Nadja Petrih, pevca zabavne glasbe Črt Kanoni in Marjetka Falk ter mladi delavec samoupravljavec Pavle Hajdinjak iz Litostroja.

Radijska oddaja, ki so jo prenašale vse jugoslovanske radijske postaje, je bila zares maratonska, in sicer od 7. do 12. ure. Med kulturno-zabavnim sporedom in intervjuji s področja dejavnosti mladih je prišla do izraza enotnost pogledov na sedanjost in prihodnost družbenega razvoja. V tej edinstveni manifestaciji bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti je vsak prispeval po svoje delček dobrih želja našemu dragemu tovarišu Titu in vsej jugoslovanski mladini za dan mladosti.

»Pred in po oddaji smo se mladi seznanjali med seboj, se pogovarjali o tem in onem ter ugotavljali, da smo si ne glede na razdalje, jezik ali narodnost zelo podobni, da smo enotni in da smo srečni, ker živimo v takem času, ko je lepo biti mlad, biti mlad v svobodni, napredni, bratski in enotni Jugoslaviji.« Tako je dejal predsednik OO ZSM TOZD Fi Pavel Hajdinjak.

»Oddaja Mladina Titu in maju je omogočila, da sem širšo jugoslovansko javnost seznanil z delom zveze socialistične mladine pri nas v Litostroju, o tem, koliko nas je, kako živimo in na kakšen način smo organizirani, kaj trenutno delamo.

7. SEJA KOORDINACIJSKEGA SVETA SZMS TZ LITOSTROJ

Koordinacijski svet ZSMS TZ Litostroj je imel 16. 6. 1976 svojo 7. redno sejo. Delegati osnovnih organizacij so pregledali kako poteka evidentiranje kandidatov za vse organe ZSMS. Ugotovili smo, da so osnovne organizacije to nalogo dobro opravile, vendar s pripombo, da so OO predvidele kandidate le za občinsko konferenco ZSMS Ljubljana-Šiška, niso pa vse predvidele svojih delegatov za organe mestne konference in republiške konference ZSMS.

Pregledali smo tudi prijave za izlet v ČSSR in uogtovili, da so skoraj že vse oddane.

Predsednik kordinacijskega sveta je opozoril delegate o široki družbenopolitični akciji, v kateri mora aktivno vlogo odigrati tudi mladina, to je akcija za vpis javnega posojila za ceste. Skozi razpravo smo ugotovili, da so nekatere OO ZSMS v naši delovni organizaciji že ustanovile posebne komisije, ki bodo pomagale pri organizaciji vpisnih mest in spremljale sam potek vpisa. To je izredno pomebna akcija, zato se mora vanjo aktivno vključiti vsak mladinec in mladinka tudi s tem, da preprečijo tiste člane našega velikega kolektiva, ki še omahujejo, o pomebnosti javnega posojila za ceste.

Na koncu seje so delegati sprejeli sklep, da vsaka OO ZSMS ustanovi tako komisijo, ki bo skupaj s sindikatom speljala to pomembno družbenopolitično akcijo.

J. M.

Spomladanski kros ZPS

Pri izvedbi prvih letnih iger ZPS v Novi Gorici je konferenca sindikata predlagala, da bi za člane ZPS vsako leto organizirali spomladanski kros za moške in ženske.

Konferenca sindikata »Agrostroj« iz Ljubljane je prvezela organizacijo I. tekmovanje v krosu ZPS in ga tudi uspešno izvedla 22. maja 1976.

V lepem, sončnem, vendar nekoliko svežem dopoldnevu so se začeli zbirati tekmovalci iz »Metalke«, »Atmosa«, »Gostola«, »ST Trbovlje«, »Kladvarja«, »Hidrometala«, »Rika«, »Litostroja«, »Indosa« in »Agrostroja« kot prireditelja.

Pred tovarno »Agrostroj« je bilo vse v zastavicah in za prijetno razpoloženje je skrbela glasba iz zvočnikov.

Kmalu po 10. uri so startale ženske v velikem zaletu, kar pa se je kasneje izkazalo, da je tudi 1030 m preteči brez predhodnih priprav razmeroma težko.

Za njimi so šli na progo moški nad 35 let, ki so že bolj previdno začeli meriti svoje moči na 1900 m dolgi progi. Tisti z večjo kondicijo so kmalu potegnili in na cilju so bili že razporejeni po svojih močeh.

Zadnji so startali moški do 35 let.

Po tekmovanju je ekipa ZTKO izračunala rezultate in pripravila Bilten. Med tem je prireditelj povabil vse tekmovalce in vodje na zakusko, na kateri so se izmenjale misli in sklepala nova poznanstva, ki bodo pripomogla tudi na strokovnem področju, da bo sodelovanje med posameznimi podjetji ZPS boljše.

Rezultati:

Ženske na 1030 m

1. Maja Gregorinčič — Metalna 3.56,8
2. Jelka Zupančič — Litostroj 4.36,0
3. Milena Andolšek — Riko 4.40,2
4. Nada Berko — Atmos 4.42,0
5. Magda Puželj — Riko 4.43,0

Moški nad 35 let — na 1870 m

1. Avgust Laznik — STT 6.10,4
2. Andrej Grom — Litostroj 6.32,5
3. Branko Sršen — Litostroj 6.38,2
4. Vinko Udovič — Litostroj 6.58,0
5. Anton Krašna — Indos 7.06,0

Moški do 35 let — na 1870 m

1. Brane Mišvel — Indos 6.17,2
2. Albin Vodin — STT 6.24,5
3. Franc Grošelj — Mlinostroj 6.24,8
4. Anton Ungar — Mlinostroj 6.29,0
5. Vlado Sazonov — Litostroj 6.40,0

EKIPNA USMERITEV

1. LITOSTROJ v postavi: Sršen, Grom, Sazonov, Bratuša, Zupančič — **20 negativnih točk.**
2. STROJNA TOVARNA TRBOVLJE v postavi: Laznik, Škrinjar, Vodin, Andrinek, Kerin — **26 negativnih točk.**
3. AGROSTROJ v postavi: Rakar, Kogovšek, Prevc, Šamakovski, Trampuž — **54 negativnih točk.**
4. ATMOS v postavi: Roner, Herge, Jurič, Klasinc, Berko — **71 negativnih točk.**
5. GOSTOL v postavi: Pertot, Leban, Ambrožič, Jamšek, Uršič — **74 negativnih točk.**

Pokale in plakete sta ekipam razdelila predsednika OOS »Agrostroj«, prehodni pokal, ki ga je osvojil Liostroj pa nam je izročil tovariš Milan Vidmar, predsednik konference sindikata ZPS.

Boris Tertnik, ing.

Sindikalno prvenstvo v namiznem tenisu

V začetku aprila je bilo v dvorani NTK Ilirija ekipno in posamezno tekmovanje v namiznem tenisu med osnovnimi organizacijami sindikata z območja občine Ljubljana-Šiška. Prireditelj tekmovanja je bil Občinski svet zveze sindikatov Ljubljana-Šiška.

Ekipnega tekmovanja se je udeležilo 19 moških ekip, ki so bile razdeljene v 6 skupin, kjer je vsaka ekipa igrala z vsako. Zmagovalci skupin so tvorili dve polfinalni skupini, tekmovali so po istem sistemu. Za končno uvrstitev so ekipe igrale takole: prvouvrščeni ekipi obeh polfinalnih skupin za 1. oziroma 2. mesto, drugouvrščeni ekipi za 3. oziroma 4. mesto in tako naprej. Ženskega tekmovanja žal ni bilo zaradi premajhnega števila ekip.

Pri moških posamezno je tekmovalo 41 tekmovalcev, ki so igrali do konca na izpadanje. V ženski posamični konkurenci so tekmovale le 4 igralke, ki so se pomerile vsaka z vsako.

Tekmovanje je bilo zelo zanimivo in izenačeno, še posebno so se zagrizene borbe stopnjevale proti koncu tekmovanja, kjer je šlo za najboljša mesta. Pri ekipah se je zelo dobro uvrstila ekipa Litostroja, ki je klonila po izenačeni igri šele v finalu s PAP in s tem ponovila lansko uvrstitev.

Prvi trije uvrščeni iz vsake discipline so prejeli diplome in odličja, prvouvrščena ekipa pa tudi pokal.

Končni rezultati tekmovanja so naslednji:

moški ekipno:

PAP	3 : 2	za 1. oz. 2. mesto
LEK	3 : 2	za 3. oz. 4. mesto
AGROSTROJ	3 : 0	za 5. oz. 6. mesto

končni vrstni red:

1. mesto — PAP
2. mesto — LITOSTROJ
3. mesto — LEK
4. mesto — Avtomontaža
5. mesto — Agrostroj
6. mesto — ŠC RSNZ

moški posamezno:

polfinale:

Šabec — Jemec 2:0
Kosmač — Pavlin 2:1

finale:

Šabec — Kosmač 2:1
Pavlin — Jemec 2:0
za 3 mesto

Končni vrstni red:

1. mesto — Šabec
2. mesto — Kosmač
3. mesto — Pavlin
4. mesto — Jemec

Ženske posamezno:

Golob — Oblak 2:0
Golob — Sraka 2:0
Golob — Cerar 2:0
Oblak — Sraka 0:2
Oblak — Cerar 1:2
Sraka — Cerar 2:0

Končni vrstni red:

1. mesto — Golob
2. mesto — Sraka
3. mesto — Cerar
4. mesto — Oblak

Š. R.

Ustanovljen kino klub Litostroj

V petek, 18. junija je bil v sejni sobi nad sindikatom ustanovni občni zbor kino kluba Litostroj. Klub bo deloval v sklopu komisije za kulturno dejavnost pri konferenci osnovnih organizacij sindikata Litostroj in v okviru ljudske tehnike oziroma Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije.

Na ustanovnem občnem zboru je za uvod spregovoril Peter Poženel, dipl. ing. kot član iniciativnega odbora za pripravo ustanovnega občnega zbora. Govoril je o osnovnem namenu kino kluba, o njegovih nalogah ter o programu za bodoče delo.

V odbor kluba so bili izvoljeni naslednji člani:

Za predsednika: Peter Poženel, dipl. ing.

Za tajnika: Jože Prudič

Strokovni odbor: Janez Mihelčič, Stane Grom.

Program dela kino kluba je naslednji:

1. Organizirati **začetni tečaj o osnovah kino kamere** (vrste kamer, način delovanja), kar bi pomagalo vsem, ki še nimajo svojih kamer pri izbiri in nakupu. Veliko ljudi namreč ima namen kupiti kamero, pa se ne more odločiti, kaj naj kupi in tudi ne ve, na kaj naj pri nakupu pazi.

2. Organizirati **začetni tečaj o osnovah snemanja** (izbira motiva, način snemanja, priprava kratkega scenarija za snemalno zgodbo itd.).

3. Pridobitev klubskega prostora z opremo, kar je nujno za delovanje kluba. Med opremo bi spadal kino projektor, (ki ga ima sindikat in ga bo odstopil kino klubu), montažno mizico — monitor za sestavljanje in lepljenje filmov, dva reflektorja itd.

4. Splošna filmska vzgoja članov kluba (npr. spoznavanje zgodovine filma in razvoj kinematografije), kakor tudi delovanje članov kluba kot **amaterskih snemalec** dogodkov iz naše samoupravne prakse.

S tečaji bo klub začel v jeseni, ko bo konec dopustov in se bo večina članov lahko redno udeleževala predavanj in razgovorov. Ob tej priliki vabi klub vse tiste Litostrojčane, ki se želijo seznaniti z osnovami kino tehnike ter postati člani kino kluba »Litostroj«, da se javijo na tel. 571 (tovariš Poženel) ter povedo, kateri tečaj bi želeli obiskovati. Tečaji bodo oktobra 1976, točen datum začetka vsakega tečaja pa bo objavljen v časopisu »Litostroj« in na oglasnih deskah.

V aprilu letos je odšel v invalidski pokoj Ludvik Muc. Bil je zaposlen v pločevinarni kot obločni varilec. V Litostroju se je zaposlil 1. 11. 1966. Želimo mu veliko zdravja.

Iz kulturne kronike

Revija pevskih zborov na osnovni šoli Valentina Vodnika v Šiški je prinesla našim pevcem lepo priznanje za uspeh. Dobili so Cankarjevo sliko kot spomin za 100-letnico njegovega rojstva. Za uspešen nastop jim iskreno čestitamo.

Zveza sindikatov je povabila naš zbor, naj bi nastopil na proslavi dneva samoupravljavcev 25. 6. 1976 v prostorih republiške skupščine, Šubičeva 2, v Ljubljani. Priprave za nastop so že v teku, vaje so polnoštevilno obiskane.

Prav tako se pripravljajo tudi za nastop ob občinskem prazniku na Rašici. V tem kulturnem programu bodo nastopali tudi naši godbeniki.

Odšli v pokoj

9. marca je odšla v invalidski pokoj Marija Burger. V Litostroju se je zaposlila 17. junija 1957.

Bila je ves čas na delovnem mestu statistike, svoje delo je opravljala vestno in marljivo.

Poleg dela je vedno našla tudi čas za družbenopolitično udejstvovanje.

Ob odhodu ji želimo še veliko zdravja in zadovoljstva.

Konec maja je odšel v zasluženi pokoj Janez Česnik. Pred 27. leti je prišel k nam iz vojske. Bil je borec prekomorskih brigad in oficir JLA.

Zaradi svoje marljivosti je zelo hitro napredoval od transportnega delavca do vodje skladišč.

Poleg rednega dela je enako zavzeto opravljal tudi vrsto družbenopolitičnih dolžnosti.

Ob odhodu v pokoj se mu lepo zahvaljujemo za dolgoletno plodno sodelovanje in mu želimo še mnogo zdravih in veselih dni, da bo lahko užil sadove minulega dela.

V aprilu se je invalidsko upokojil tudi Bogo Justin. V Litostroju se je zaposlil v aprilu 1950 in bil prvih 10 let livar. Zaradi zdravja se je prekvalificiral in bil zadnjih 15 let operater na računalniku.

V pokoju mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let.

V juniju letos je odšla v pokoj Anica Tepina, skupinovodja pralnice v TOZD ZSE. V Litostroju se je zaposlila 8. 2. 1960. Želimo ji še veliko zdravih in vedrih let v pokoju

Prvomajski izlet v ČSSR

Že več dni pred prvim majem nam je bilo vreme nenaklonjeno, za nameček pa je začelo še znežiti, zato smo vsi prijavljenci za izlet na Češkoslovaško trepetali, da bo izlet obsojen na neuspeh.

Toda v jutru, ko smo se začeli zbirati, je bilo nebo brez oblačka. Resda je bilo precej hladno, a vseeno so bili obrazi vseh udeležencev vedri, saj nam je lepo vreme ob odhodu napovedovalo, da bo tako verjetno trajalo ves čas izleta, kar se je tudi zgodilo.

Začetne zadržanosti med nami je bilo kaj hitro konec, posebno še potem, ko nam je naš šofer Karlo predlagal, naj bi se spotoma ustavili na Dunaju. Predlog je med potniki naletel na navdušeno odobravanje, saj precej udeležencev izleta še ni videlo avstrijskega glavnega mesta.

Vso pot do Dunaja so nas zabavali kolegi, katerim ni nikoli zmanjkalo besed, zato ni bilo nikomur v avtobusu dolgčas, smeha pa je bilo na pretek.

Ob prihodu na Dunaj je bila gneča na ulicah. Naš šofer, ki to mesto dobro pozna, nam je med vožnjo pokazal vrsto znamenitosti.

Ustavili smo se pred Schönbrunnom, nekdanjo cesarsko rezidenco, in si ogledali zunanjost zgradbe in prelepe sprehajalne parke. Ogledali smo si tudi palačo Eugena Savojskega in razne druge kulturne spomenike Dunaja. Iz mesta je bilo bolj težko izpeljati, toda od tu do češkoslovaške meje ni več daleč. Nedaleč od meje so nas čakali naši češkoslovaški gostitelji, ki so nas vodili na cilj našega potovanja — v počitniško naselje »Elektrotehničnega zavoda Julisa Fučika« ob umetnem jezeru, ki ga tvori brnski jez. Počitniške hišice so postavljene na gričku, ki ima tako lego, da je z njega zelo lep razgled na umetno jezero. Nekaj prvih dni so bile noči zelo hladne, toda zeblo nas ni, ker so gostitelji preskrbeli spalne vreče in se je strah pred mrazom takoj polegel.

Na praznik 1. maja smo se odpeljali v Brno, kjer smo gledali prvomajsko parado.

Na popoldanski zabavi v »Parku kulture« smo poslušali češke valčke in polke, manjkalo pa ni niti beat ansambla, okrog katerega so se zbrali predvsem mlajši poslušalci. Marsikdo od naših se je tudi zavrtel na plesišču in nikogar ni bilo, ki bi pozabil na pivo.

Naslednji dan je bil spored izleta precej natrpan, saj smo si v dopoldanskem času ogledali grad Spilimberk in katedralo, ki se mogočno dvigata nad mesto.

V trdnjavi Spilimberk, ki je že v srednjem veku varovala mesto pod seboj, se nahaja zbirka kopij rokopisov in drugih dokumentov italijanskih, poljskih in madžarskih rodoljubov, ki so gnili v ječah gradu, tu je bil zaprt tudi naš Gavrilo Princip, atentator na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda.

Ječe in mučilne naprave, katere so uporabljali pred prvo svetovno vojno in tudi v drugi svetovni vojni, so na nas napravile zelo močan vtis, imeli smo občutek, da iz tistih temnic ni mogel nihče več priti živ.

Zunanje obzidje brnske katedrale je od najedanja zoba časa vse črno. Katedrala je grajena v gotskem stilu, njena notranjost je izredno akustična.

Država zelo skrbi za stare spomenike kulture. Videli smo, da zunanjost katedrale restavrirajo, isto smo opazili kasneje tudi na več drugih zgradbah, posebno na gradovih.

Brno ima 360.000 prebivalcev in je drugo največje mesto v ČSSR. Mesto je staro in ima za seboj kar pestro zgodovino. Industrija je zelo razvita, vendar so vsa podjetja v glavnem v predmestjih. Mesto ima svojo univerzo in vojaško akademijo. Trgovine so dobro založene. Hrana je za naše razmere poceni in tudi restavracij je na pretek. Še isti dan smo se odpeljali proti kraju in gradu Slavkovo (Austerlitz). Kraj je zelo poznan iz časov Napoleona, ker je v njegovi bližini divjala huda bitka med Francozi in združenimi silami Avstrijcev in Rusov.

Ustavili smo se na mestu, kjer je imel Napoleon kot velik strateg popoln pregled nad celotnim bojiščem.

Grad Slavkovo ima dosti lepih umetniških slik, njegov obširni vrt pa obnavljajo.

Malo dalje iz Slavkova stoji na hribčku mogočen spomenik neznanemu junaku, ki naj simbolizira mir med narodi. V grobnici so shranjene kosti padlih vojakov iz bojišča, saj jih je v pičlih treh urah bitke padlo preko 30.000.

V kapelici smo se srečali s čudnim akustičnim pojavom, saj smo lahko popolnoma razločno slišali govorico v steni kapelice, če vam je sogovornik šepetal v nasprotnem diagonalnem kotu. Pojav razlagajo tako, da je verjetno zvončasta oblika mogočnega spomenika »kriva« za to zvočno čudo

Ponedeljek je bil prost in smo si brez vodičev ogledali mesto. V trgovinah so si posamezniki nakupili spominkov in igrač za otroke.

Naslednjega dne je bil predviden ogled tovarne vodnih turbin ČKD — Blansko, ker pa nismo dobili dovoljenja, smo si ogledali le del tovarne električnih instrumentov in kalkulatorjev v Blanskem. Razkazali so nam tudi zelo lepo urejeno industrijsko šolo, kjer vzgajajo kadre za njihove potrebe.

Od tu smo se odpeljali v najbolj znano kraško jamo na Moravskem, imenovano Macocha (Mačeha). Po količini kapnikov in lepoti sicer zaostaja za našima Postojnsko in Škocjansko jamo, je pa zlasti zanimiv del poti po jami, ko se lahko obiskovalci vozijo s čolni po osvetljeni smaragdno zeleni vodi, ki na določenih mestih doseže globino tudi do 4 m.

V sredo smo imeli prosto. Na željo vseh udeležencev smo si šli ogledat živalski vrt, katerega pa še širijo, saj imajo zelo veliko prostora. Zvečer si je večina izletnikov ogledala še varietejski program, kateremu je sledil ples.

Zadnji dan našega bivanja v ČSSR smo šli na ogled še dveh gradov — Valdice in Lednice, ki sta oddaljena približno 50 km od Brna. V avtobusu je bilo proti pričakovanju nenavadno tiho, čisto drugače kot ponavadi. Poznala se je utrujenost tistih, ki so vedno znali držati dobro voljo udeležencev na najvišjem nivoju, saj so morali zamujene urice spanja deloma nadoknaditi med vožnjo.

Oba gradova sta vredna občudovanja, posebno grad Lednice s svojimi prekrasnimi izrezljanimi stropi in stopnicami je pravo doživetje za vse obiskovalce.

Na prostornem vrtu tega gradu stoji okoli 60 m visok minaret, edini v ČSSR.

Tu je še zasteklen pozimi ogrevan rastlinjak, kjer rastejo vse vrste eksotičnih rastlin.

Na slavnostno večerjo v Brnu so tega dne prišli tudi najvišji predstavniki ZVVZ — Milevsko in pravo prijateljsko vzdušje, ki je bilo prisotno ves čas našega bivanja pri njih, se je še bolj poglobilo.

Njihove in naše pesmi so ves večer donele v dobro izbranem okolju.

Bil je prelep večer in nikomur ni bilo žal poznih uric, saj bi večina najraje ostala tu do jutra, vendar nas je drugi dan čakala naporna pot do doma.

Med vožnjo nazaj smo se ponovno ustavili na Dunaju, v njegovem svetovno znanem zabaviščnem prostoru — Pratru, kjer se je precej naših udeležencev peljalo na vrtiljaku in si ogledalo Dunaj s ptičje perspektive.

Izlet je bil nepozaben. Vsi smo bili pod vtisom izredne gostoljubnosti, ki so nam jo nudili naši češki tovariši.

Ob tej priliki se še enkrat toplo zahvaljujemo našim gostiteljem, in organizatorjem izleta v našem podjetju za res prijetno doživetje.

Izlet je bil poln zanimivosti, da je lahko marsikomu žal, da ni šel z nami, saj avtobus ni bil do kraja napolnjen.

Bratkovič

INVENTIVNI PREDLOGI

Predlog za novi prometni znak »HOPLA«, ki bi ga postavili pri obeh vhodih v tovarno

Stric Matic išče pravico

Odkar je Strgar spremenil Matičevo cesto spet v njivo, Matic ni mogel na pristavo. Moral je do občinskega sodnika, da uredi pravno plat zadeve. Na uradni dan je šel na sodišče in se postavil v vrsto čakajočih.

»Kaj pa vi, tovariš, kakšne težave imate?« ga je nagovoril sodnik s prijaznim glasom. Uganil je že naprej, da kaj hujšega Matic nima za bregom. »No, če dovolite, tovariš sodnik, kratek razgovor. Imam nevšečno zadevo zaradi ceste pri bajti na Zaplani,« se je razgovoril Matic. »Nekaj let nazaj sem kupil od starega Strgarja zaplato sveta in si postavil skromno bajto. Cesto do nje sem speljal po Strgarjevi opuščeni njivi. Seveda vse po dogovoru. In če omenim še odnose s Strgarjem v času, ko sem se preselili na pristavo, moram povedati, da so bili več kot odlični. Kadar je mogel, je prikrevsal k meni ali pa jaz k njemu. Tako je bilo, dokler se ni spomnil neumnosti s kraguljem. Vedel je, da sem malo lovca in mi je podtaknil nagačenega kragulja, da sem že od daleč streljal nanj. Seveda to ni ostalo skrito. Veste, kako so se mi vikendaši posmehovali?. Zameril sem mu. Čez čas je prilezel na pristavo, da se pobotava. Nisem hotel kloniti in sem mu pokazal vrata. Stari pa, zaplanska ihta, mi jo je zagodel in preoral opuščeno njivo in mi s tem zaprl pot. Bajta brez ceste pa veste kaj pomeni! Saj nisem kragulj, da bi letal! Rad bi si bil na jasnem, ali imam pravico do ceste ali ne. Cesta ni pisana v katastrski mapi, omenjena pa je v moji prodajni pogodbi, ko sem kupil pristavo«.

Sodnik je bil resen, kot je takim navada. Po daljšem razmišljanju je spregovoril: »Ja, ta vaš primer je zanimiva reč. Veste kaj bova storila? Dal bom razpis sodne poravnave. Če vaš nasprotnik ne pristane na poravnavo, vložite tožbo in se sklicujte na pogodbo, v kateri je pisano o cesti čez opuščeno njivo. Dam vam rahlo upanje, da boste tožbo dobili.«

Matic je z zadovoljnim srcem zapuščal sodišče.

Po nekaj tednih je poštar prinesel staremu Strgarju sodno vabilo. S tresočo roko je podpisal in še bolj zagrenjen prebral vsebino. »A, Matic me toži. Pravzaprav ne toži, ampak poravnavo bi rad. No, je le prišel k pameti! Mar bi mi zadnjič segel v roko in ne bi sodišče vedelo za naše neumnosti. Misli, da bodo sodniki napravili čudež in naju spremenili! Kaj še, samo denar nama bodo pobrali in smejali se bodo najini zarobljeni pameti in tožbi.«

Čez nekaj dni sta se srečala pred sodnikom. Še malo pred napovedano uro sta eden za drugim prišla v čakalnico, kjer sta sedela vsak v svojem kotu, dokler ju ni poklical sodnik.

»Vi ste posestnik Martin Strgar, doma iz Zaplane. Ovirate v posesti svojega soseda Matica, ali ne? Preorali ste mu cesto, ki je peljala čez opuščeno njivo.«

»Da,« je odgovoril Strgar. »Rad bi čim več pridelal, saj poznate novi kmečki zakon o gorskih kmetijah, ki pravi, da moramo obdelati čim več zemlje. Zato sem to storil!«

»Samo zato?« je povzel sodnik.

»O, so še druge reči, ki ne spadajo na sodišče. Vam je mogoče Matic natvezel še kaj drugega?«

»Seveda,« je dejal sodnik, »vi ste delali sosedu še neke druge norčije. Nekakšnega kragulja ste mu pribili na bajto.« Strgar je pritrdil: »S kraguljem sva imela celo zamero in mi tega ni hotel oprostiti, ko sem ga prišel prosit za spravo. Sedaj mu pa jaz nočem oprostiti in mu ne bom dovolil voziti po njivi. Po grapi naj si popravi cesto, lenoba grda!«

»Poslušajte, Strgar! Sosed vas bo tožil in boste tožbo izgubili, stroški bodo veliki in jeza do groba. Ali je res tistih pet klasov pšenice toliko vrednih? Saj vam jih bodo ptiči pojedli. Pomirite se s sosedom in živita v miru!«

»Ne in ne,« je odvrnil Strgar. »Kar toži naj me! Vstal je in jezno zapustil sodno dvorano. Matic in sodnik sta ostala sama in brez besed.

Strgar je krenil proti domu. Spotoma si je dušo privezal v stari gostilni. Naročil si je veliki golaž, nanj pa nalil ducat kozarcev vina. Dodobra nadelan je krenil proti Zaplani. Noge so ga slabo držale in v rebri mu je spodrsnilo, da je padel in obležal. Zaspal je. Ležal je na zemlji ves popoldan in šele pozno zvečer so ga vsega premrlega našli gozdarji. Naložili so ga na voz in peljali domov. Zdravnik je ugotovil hudo pljučnico.

Prišli so sosedje in svetovali. Oporoko naj napravi, da se bo vedelo, čigava bo domačija. Napravili so oporoko in tudi Maticu je Strgar dal zapisati cesto na pristavo.

Čez nekaj dni je gospodarja na Strgarjevi domačiji vzelo. Odpeljali so ga k cerkvici svetega Martina in ga pokopali. Spremljala ga je množica vikendašev, med njimi tudi stric Matic.

J. O.

vesti iz obratov

TOZD PI

MODELNA MIZARNA

Še vedno imamo težave z izdelavo modelov. Trenutno je kar tisoč ton ulitkov vezanih na modele, zato bo vsekakor potrebno poiskati vse možnosti za pravočasno izdelavo. Naročila pa še vedno dotekajo.

V mesecu juniju imamo v končni izdelavi več modelov za zobate prenosnike za Metalurgoimport iz Sovjetske zveze, poleg tega tudi pospešeno izdelujemo modele za HE Zakučac. Posebna pozornost pa je usmerjena k izdelavi modelov za obložne plošče za mlinico cementa za Salonit Anhovo.

LIVARNA SIVE LITINE

Glavno delo v livarni je izdelava ulitkov za ohišje reduktorjev za Sovjetsko zvezo, medtem ko ulitke za dieselske motorje za romunskega naročnika že končujemo. Omeniti je potrebno, da izdelujemo v oblikovalnici sive litine ulitke iz nerjaveče litine za črpalke za Soda SO iz Tuzle.

LIVARNA JEKLENE LITINE

Dotok naročil za jeklene ulitke je večji kot za ostale, zato se kaže tudi večja možnost povečave proizvodnje.

V oblikovalnici trenutno izdelujemo ulitke za lopute in zasune za HE Zakučac, poleg tega nadaljujemo z izdelavo spiralnih ohišij za beograjskega naročnika »Ivan Milutinović«. V delu je tudi večje število tekalnih koles za žerjave za Metalno iz Maribora.

V čistilnici končujemo dela na ulitkih za »Minel« iz Beograda, posebno pozornost pa moramo posvetiti izdelavi spon, ki so sestavni deli mlina za premogov prah (za TE Šoštanj IV).

PLOČEVINARNA

V tovarni je trenutno največji problem izdelava zvarjencev, kajti naročil je čedalje več in za finalizacijo proizvodnje so zvarjenci neobhodno potrebni. Za večjo proizvodnjo le-teh bo potrebno čimprej pridobiti več operativnega prostora, uvesti bo treba kompletno drugo izmeno ter formirati skupinsko delo konstrukcijskih ključavničarjev in varilcev.

V juniju bomo v glavnem delali na zvarjencih traverznega obroča in zgornjih sesalnih ceveh za SD II, na zvarjencih turbinskega pokrova za HE OHAU in zvarjencih zapiralnega tlačnega regulatorja.

V predobdelavi pripravljamo delo za nosilec žerjava za HE Krško, ter spiralno ohišje za HE Zakučac.

Zaradi večje proizvodnje finalistov viličarske in dieselske proizvodnje, smo ukrenili vse, da bomo junija in v nadaljnjih mesecih izdelali čim več zvarjencev za navedeno vrsto proizvodov.

Gruden

TOZD FI

ČRPALKE

Od 11 črpalnih postaj za namakalni sistem v delti Nila v Egiptu je odpremljenih 9. Deseta črpalna postaja obsega pet črpalk tipa propeler P 8/16. Te črpalke so trenutno na preizkusni montaži v montažni hali proizvodnje črpalk.

Za TE Šoštanj IV je montirana druga črpalka za hladilno vodo. Potrebno bo še narediti vse zahtevane funkcijske preizkuse, predno jo bomo odposlali na gradbišče.

V montaži je še nekaj manjših črpalk, kot so vodnjaška črpalka za vodovod Zagreb in nekaj črpalk za »INA« Lendava.

PREOBLIKOVALNI STROJI

Ta proizvodna skupina je močno zasedena z različnimi naročili. Nemoten potek izdelave, predvsem v zaključni fazi, to je montaži, nekoliko ovirajo posamezni manjkajoči sklopi (komponenten) iz kooperacije.

V montažni dvorani montiramo številne preoblikovalne stroje, tako za domača, kakor tudi za izvozna naročila. Od izvoznih je tu veliko naročilo za Sovjetsko zvezo, za domače naročnike pa montiramo različne preoblikovalne stroje za RADE KONČAR in CHROMOS iz Zagreba, TITAN iz Kamnika itd.

TURBINE

Za HE Crystal v Coloradu še vedno obdelujemo posamezne sestavne dele, kot so: spiralno ohišje, turbinski pokrov, vodilnikov obroč in ostale dele turbine. Zaradi določenih specifičnosti in posebnih zahtev v sami izvedbi in nekaterih tehnoloških sprememb se je faza obdelave nekoliko zakasnila. Tako bo potrebno, kot običajno, da v zadnjih fazah skušamo nadoknaditi kar je bilo zamujeno v predhodnih fazah.

Za novo Zelandijo za HE OHAU montiramo vodilnik za drugi agregat. Za razbremenilno zapiralo obdelujemo posamezne sestavne dele, kot so: vstopni del zapirala, bat in ohišje. Za tretji agregat pa so posamezni deli v končni fazi obdelave.

Za HE Moste na Gorenjskem montiramo reverzibilno turbino, ki po svoji tehnični izvedbi predstavlja prototip. Prav tako predstavljajo prototipno izdelavo tudi nekateri ostali deli (preklopna loputa), ki spadajo v skupen obseg dobave naročila.

V težki mehanski obdelavi grobo obdelujemo glave gonilnika za prvi agregat za elektrarno Srednja Drava II. Glava gonilnika je ulitek iz jeklene litine. Ker zaradi prevelike teže ni bilo mogoče uporabljati instaliranih dvigal, smo v ta namen uporabili naše premično dvigalo »KIROW«, ki je ob posebni prizadevnosti sodelavcev uspešno postavilo ulitek na obdelovalni stroj — to je na »karusel« stružnico v tretjem polju. Isto dvigalo bomo uporabili tudi, ko bo potrebno glavo tekača obrniti oziroma prestaviti za nadaljnjo obdelavo.

VILIČARJI

Montiramo 3,5-tonske viličarje, od katerih jih je 40 že narejenih, ostali pa so v začetnih fazah montaže.

Montaža pettonskih viličarjev v novi izvedbi gre h kraju. Vzporedno pa se začenja priprava za montažo 5-tonskih viličarjev stare izvedbe.

V postopku končne obdelave imamo tudi prototip mobilnega dvigala (12 t).

DIESELSKI MOTORJI

Za Romunijo od petih naročil montiramo motorje prve in druge gradnje tipa 320 in 520.

Za ladjedelnico TITO Beograd imamo v montaži zadnjo gradnjo motorjev tipe 726 od skupno šest naročenih gradenj. Ti motorji se vgrajujejo v bagre, ki jih gradi ta ladjedelnica.

Montiramo še dva motorja tipa 726, to je prva gradnja od dveh naročenih za Irak.

L. N.

HE Mratinje v pogon

TRINAJSTEGA JULIJA, OB ČRNOGORSKEM REPUBLIŠKEM PRAZNIKU — DNEVU VSTAJE, BO URADNA OTVORITEV HIDROELEKTRARNE MRATINJE. GOTOVO JE TO TUDI ZA LITOSTROJ IN ZA NAŠE DELAVCE; INŽENIRJE, TEHNIKE, MONTERJE IN ZA DRUGE VELIK IN POMEMBEN DOGODEK. VSO POHVALO PA GOTOVO ZASLUŽIJO DELAVCI, POSEBNO MLADI, KI SO POD VODSTVOM FRANCA VIDRIHA USPEŠNO IZVRŠILI ZELO ZAHTEVNO IN TEŽKO NALOGO — MONTAŽO TEH VELIKIH TURBIN.

Strokovna ekskurzija

V soboto, 22. maja je vodstvo naše tovarne organiziralo strokovni ogled HE Zlatoličje (HE Srednja Drava I.) in HE Formin (HE Srednja Drava II.).

Kljub deževnemu dnevu je zgodaj zjutraj izpred tovarne odpeljal proti Štajerski poln avtobus naših delavcev.

Vodja ekskurzije je bil ing. Da Damos, udeleženci pa smo bili skoraj iz vseh obratov in oddelkov, ki na kakršenkoli način sodelujemo pri izdelavi turbinske opreme navedenih hidroelektrarn.

Preko Ptuja smo se napotili proti naselju Zlatoličje, kjer je strojnica HE. Tam nas je prijazno sprejel dipl. ing. Butinar, direktor investicijskega oddelka za izgradnjo HE Formin.

Na kratko nam je obrazložil projekt elektroenergetske izrabe reke Drave v njenem srednjem delu od Maribora do Ormoža. Tu se je pokazalo, da je bila najugodnejša rešitev izgube vodne energije v izgradnji dveh kanalskih hidroelektrarn. Tako je bila zgrajena HE Zlatoličje (SD I). Na ta način bo rečni tok Drave od Maribora do Ormoža izrabljen v celoti. Nato smo si ogledali jez elektrarne, ki zajezuje dovodni kanal. Dovodni kanal se prične pri jezu v Meljah pri Mariboru in je dolg več kot 17 km, odvodni kanal pa se izliva v Dravo pred Ptujem in je dolg 6 km.

V HE Zlatoličje je pričel obratovati prvi agregat konec leta 1968, drugi pa v aprilu 1969. Gradnja je trajala dobra 4 leta, elektrarna pa obratuje že 7 let, zaenkrat brez napak.

V strojnici smo si ogledali obratovanje dveh Kaplanovih turbin, ki imata pri vodnem padcu 33 m vsaka 64,3 MW moči.

Turbina ima petkrilni gonilnik s premerom 5760 mm. Videli smo tudi aparature, od koder upravljajo turbine, kajti za obratovanje in nadzor so potrebni le štirje ljudje. Po ogledu HE Zlatoličje smo se odpeljali preko Ptuja v naselje Formin, kjer bo strojnica HE Formin (HE SD II).

Za to elektrarno bo Drava zajezena pri Novih Markovcih, dovodni kanal bo dolg 8 km, pretok vode pa bo 500 m³/sek. Odvodni kanal bo dolg prav tako 8 km in se bo izlival v Dravo nad Ormožem. Kanala sta trapezne oblike in bosta obložena z 8 cm debelo asfaltno plastjo.

Strojnica bo klasične oblike, turbini pa bosta imeli po 60 MW moči pri vodnem padcu 28,5 m.

Kaplanovi turbini bosta imeli 900 ton težak petkrilni gonilnik s premerom 5760 mm. Poleg turbin bo oskrbelo naše podjetje tudi avtomatski regulator hitrosti, avtomatski regulator pretoka, opremo strojnice, drenažne naprave, oskrbo hladilne vode ter elektroopremo agregata v skupni teži 1725 ton.

Ob obisku smo videli že del opreme, ki ga v veliki gradbeni jami strojnice že vgrajujejo (spodnje dele sesalnih cevi) dobavili pa smo tudi vse predbetonirane dele. Vsekakor pa bomo morali v Litostroju zelo pohiteti, da bomo dobavljali opremo pravočasno in da ne bo zastojev in s tem velike gospodarske škode.

Udeleženci ekskurzije smo zelo hvaležni predstavnikom Dravskih elektrarn za nazoren prikaz obratovanja in gradnje hidroelektrarn. Lahko pa smo ponosni tudi mi, da sodelujemo pri tako ogromnih projektih.

A. G.

Delegacija sindikata avstrijskih kovinarjev na ogledu v obdelovalnici

21. AVGUSTA BO 3. TABOR LITOSTROJČANOV NA SORIŠKI PLANINI. VABLJENI!

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE
LITOSTROJ
GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE TITOVI ZAVODI LITOSTROJ

Glasilo delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5500 izvodov — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Opršnik, Vukosav Živkovič, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Stražišar, dipl. inž., Milar Jurjavčič, Ivan Elikan.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Elikan, tehnični urednik Estera Limpič.

Telefon uredništva 56-021 (h. c.) interna 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska Tiskarna LJUBLJANA 1976

POŠKODBE V MAJU

TOZD DS	Štev. pošk.	Štev. izgub. delovnih dni
TOZD PI	8	44
— livarna sive litine	11	167
— livarna jeklene litine	2	5
— pločevinarna	2	5
TOZD FI	24	222
TOZD IVET	6	43
TOZD ZSE	1	4
TOZD ICL	2	11

Iz podatkov je razvidno, da smo imeli v naši organizaciji združenega dela v mesecu maju 54 poškodb, od tega se jih je osem pripetilo na poti na delo oziroma z dela.

Zaradi tega smo izgubili 496 delovnih dni, ali 9,1 dneva na eno poškodbo. To nam pove, da so bile poškodbe lažjega značaja, saj niso zahtevale daljše odsotnosti z dela.

Poškodb, pri katerih so si delavci poškodovali oči, je bilo 14, glavo so si poškodovali 3 delavci, telo 4, prste 6 delavcev, ostali del roke 10, noge pa si je poškodovalo 17 delavcev.

Kot običajno, se je pripetilo tudi ta mesec največ poškodb v ponedeljek (16), sledi sreda s 13 poškodbami, torek z 10, četrtek z 8, sobota s 4 in petek s 3 poškodbami.

Za primerjavo naj navedemo še, da smo imeli v mesecu maju osem poškodb več kot v istem mesecu lani; vendar so poškodbe v lanskem letu zahtevale več bolniškega staleža, saj smo zaradi ene poškodbe izgubili poprečno 14,1 delovnega dne.

Služba varstva pri delu

VESTI IZ TOZD IRRP

Biro za hidroelektrarne bo v bližnji prihodnosti postavljen pred velike razvojne naloge.

Z investitorji v Dalmaciji (HE Obrovac) in Srbiji (HE Bistrica) že potekajo razgovori za izdelavo dokumentacije za reverzibilne agregate, od katerih bodo nekateri izdelani v dvostopenjski izvedbi, ki je povsem nova in doslej še ni bila uresničena ne pri nas ne v svetu.

Začeli so tudi razgovore za izdelavo opreme dveh novih hidroelektrarn s Kaplanovimi turbinami (Grabovica, Salakovac).

Med izvoznimi prizadevanji pa je treba omeniti Francisove turbine za Gvinejo (Kokoutamba) in črpalne Francisove turbine za Kubo (Agabama).

Nova naročila pa so: turbinska oprema za Novo Zelandijo (HE Mangapapa Lower) in za HE Hemrem Dam v Iraku.